'87/2-3

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESÍTŐJE

Jánváry Zoltán metszete C1

A címlapon: részlet Perei Zoltán metszetéből X2

KISGRAFIKA

A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE ÉRTESITŐJE XVI. ÉVF. 2-3. SZÁM

SZERKESZTŐ: DR. ARATÓ ANTAL, A KIADÁSÉRT FELEL: DR. VIDA KLÁRA K.B.K. TITKÁR

TARTALOM

Arató Antal: A IX. Balatoni Kisgrafikai Biennálé
Sümegi György: Bevezető a biennálé katalógusához
A. A.: Huszonöt éves a Pécsi Kisgrafika Barátok Köre

KIÁLLÍTÁSOK

Arató Antal: A nő a kisgrafikában
Tiszteletadás dr. Semsey Andor emlékének
Arató Antal: Moskál Tibor kiállítása Jászberényben
Petri Béla tárlata az Erzsébetvárosi Kisgalériában

AZ EX LIBRIS KÜLFÖLDI MŰVÉSZEI

Karol Izakovic: Robert Broz tipográfiai könyvjegyei
Dr. Krier Rudolf: Helmut Arndt két emléklapja

MŰHELY

Horváth Hilda: A XIX. század elején készült magyar ex librisek tematikai csoportosításának lehetőségei. 1. Heraldikus ex librisek, archaizálás-historizálás
Sz.: Kürti Katalin: Vadász Endre kisgrafikai alkotásjegyzéke. 3. rész
Dr. Soós Imre: Kronachi kiállítások – a katalógusok tükrében
Szíj Rezső: Négyezer rajz, metszet, kisgrafika a Ráday Múzeumnak

HÍREK

KÖNYVESPOLC

Horváth Hilda: Magyar ex libris művészet a XX. század elején
Horváth Hilda: Magyar ex librisek. 1525–1985. (Ism. Arató Antal)
Kovalcsik András: Horváth Endre grafikusművész élete és munkássága
Komjáthy Kálmán: Haranghy Jenő festőművész munkássága (Ism. Palásthy Lajos)
Imolay Lenkey István: László Anna ex librisei és alkalmi grafikái (Ism. dr. Soós Imre)
Száz bolgár ex libris (Ism. Király Zoltán)

LAPSZEMLE

Szerkeszti: dr. Soós Imre

Palásti Erzsébet: Ég és föld között III.

A IX. BALATONI KISGRAFIKAI BIENNÁLÉ

Nagyszámú érdeklődő – köztük körünk tagjai – jelenlétében, június 19-én került sor a tihanyi múzeumban a IX. Balatoni Kisgrafikai Biennálé megnyitójára. A magyar kisgrafika országos seregszemléjén Uzsoki András, a Bakonyi Múzeum igazgatóhelyettese üdvözölte a megjelenteket, majd Supka Magdolna művészettörténész mondott megnyitó beszédet. Szólt arról, hogy a korábbi kiállításokhoz képest gazdagabb, sokszínűbb anyag került bemutatásra, majd részletesen elemezte a mai magyar kisgrafika sajátosságait. Utalt arra, hogy külföldön a kisgrafika, mint önálló, nemzeti sajátosságokat tükröző műfaj valójában nem létezik; létezik az ex libris, ám a kisgrafika sokkal több ennél, a magyar grafika szerelemgyereke, amelynek születésében meghatározó szerepe volt Stettner Bélának. Tamási Áront idézte: „Avégre jöttünk a világra, hogy valahol otthon legyünk benne." A kisgrafika az otthonból költészetet teremt és így szembesít bennünket a világgal.

* * *

Szurcsik József: Mítosz III.

Makovecz Benjamin metszete X1

A jelenlévők örömmel tapasztalhatták: ilyen sok résztvevője – 93 kiállító művész – még valóban nem volt a biennálénak. És minden elfogultság nélkül azt is örömmel vehették tudomásul, hogy a bemutatott művek között jelentősen megnőtt az ex librisek, az alkalmi kisgrafikák száma: összesen 17 alkotó állított ki ex librist. (Sajnos hiába kerestük közöttük a műfaj egyik legismertebb egyéniségének, Fery Antalnak a fametszeteit.) Mindemellett egyéb kisgrafikákkal szerepelt a kiállításon számos olyan művész – pl. Kopasz Márta, Müller Árpád, Perei Zoltán, Várkonyi Károly – akik könyvjegyeikről is jól ismertek a hazai és külföldi gyűjtők körében. Különösen öröm számunkra, hogy az ex librist gyakrabban készítő alkotók mellett, mint pl. König Róbert, Kamper Lajos, László Anna, Meskó Anna–Póka György, Nagy László Lázár, Moskál Tibor, Papp György, Szilágyi Imre, Tóth István Tibor, Tóth Tibor, jónéhány új arc, többnyire fiatal művész is jelentkezett ilyen lapokkal. Tanúság erre Baranyai Ferenc, Farkas László, Jánváry Zoltán, valamint a pályadíjat is nyert Makovecz Benjamin, Szurcsik József és Pásztor Csaba könyvjegyei. Itt érdemes megemlítenünk, hogy a kiállító művészek mintegy egyötöde vagy még főiskolai hallgató, vagy csak néhány esztendővel ezelőtt fejezte be tanulmányait. Bízunk abban, hogy ez a tény a hazai kisgrafika reményteli jövőjét, azt a folyamatot is jelzi, amit Supka Magdolna is említett megnyitójában: „Ha az idősebbek közül néhányan esetleg abba is hagyják a kisgrafika művelését, a fiatalok megfrissítik." Jó példa még erre az Ajkai Grafikai Mű-

Makovecz Benjamin metszete X2

hely tagjainak, Bagarus Zoltánnak, Bodnár Imrének, a díjazott Kapolcsi Kovács Csabának és Laluk Györgynek a sikeres szereplése a tárlaton.

A biennálé díjazottjai: a Veszprém Megyei Tanács művelődési osztálya díját *König Róbert,* a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének díját *Püspöky István,* a Művelődési Minisztérium díját *Gross Arnold,* a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja díját *Szurcsik József,* a Képcsarnok Vállalat díját *Makovecz Benjamin,* a Magyar Eszperantó Szövetség „Kommunikáció a kisgrafikában" c. pályázat díját *Hibó Tamás, Olajos György,* a Kisgrafika Barátok Köre: a „Legjobb Ex Libris" díját *Pásztor Csaba* és *Vén Zoltán,* a Szakszervezetek Veszprém Megyei Tanácsának díját *Kapolcsi Kovács Csaba,* a Szakszervezetek Országos Tanácsának díját *Stefanovits Péter* grafikusművészek nyerték.

A biennálé történetéhez tartozik, hogy Körünk a megnyitó idején tartotta meg országos találkozóját. Erre ideális körülményeket teremtett a Képzőművészeti Főiskola tihanyi művésztelepe, melyért ezúton is köszönetet mondunk az intézmény vezetőségének. A találkozóra a legtávolabbi városokból — Szerencsről, Debrecenből, Szegedről, Pécsről, Szombathelyről — is megjelent gyűjtők, művészek népes tábora két jó hangulatú napot töltött a kitűnő szállást és étkezést biztosító művésztelepen. A közös vacsorán és az azt követő baráti esten megjelent Kleineisel János, a főiskola rektorhelyettese is, és köszöntötte körünk tagjait. A számos értékes nyereményt tartalmazó vidám tombola után rövidesen előkerültek a táskák mélyén őrzött egyéb grafikák is.

A bemutatott ex librisek és egyéb lapok sokasága csak több pingpongasztalon fért el; a jóízű társalgással és ismerkedéssel fűszerezett csere éjfél utánig is eltartott. Tihanyban kaphattuk kézhez a Stettner Béla emlékmappát és König Róbert 20 grafikai epigrammáját tartalmazó „Cornwalltól Edinburghig" című mappáját.

A találkozó sikeres lebonyolításáért és az ezzel járó önzetlen munkájukért köszönet illeti körünk fáradhatatlan hölgytagjait, elsősorban dr. Vida Klárát, és dr. Semsey Andornét.

Arató Antal

Hibó Tamás: Emléklap

Moskál Tibor: Ex libris Höbe Bora

Farkas László rézkarca C3

Farkas László rézkarca C3

BEVEZETŐ
A IX. BALATONI KISGRAFIKAI BIENNÁLÉ KATALÓGUSÁHOZ

Egyáltalán: mitől kisgrafika a kisgrafika? A Benne megnyilvánuló művészet kisszerűségétől? Öntörvényű alkotásnak tekinthető? Eleven gyanúm, hogy a nemzetközi művészeti élet, grafikai világ nem használ ilyen elkülönítő megkülönböztetést. Bizonyosan grafikának tartja a műfaj méretben legkisebb produktumát is, ha ez megfelel az adott kor grafikai konvencióinak. A kisgrafika a létét mintha a nagygrafikának, azaz a megszokott, meghonosodottnak köszönhetné. Hiszen a kisgrafika egyrészről ennek a redukált változata.

Ha a kisgrafika specifikumait kutatjuk, mindjárt odáig juthatunk, hogy legfontosabb ismérve a kisméretűség. E kritérium egyetlen kötelme: a méthatárok pontos megállapítása, betartása és betartatása. Ez esetben maximum 20 x 20 cm nagyságú (kicsinységű) lehet a grafika, ha a kisgrafikák közé akar besorolódni. (Egyebekben mi van akkor, ha akár csak néhány centiméterrel is nagyobb, méretesebb a nyomat valamelyik oldala az elvártnál? Megmérik, s ha könnyűnek, akarom mondani méreten felülinek, valamelyik oldala 20 cm-nél nagyobbnak találtatik — a kisgrafika nagynak minősül és kizáratik a kicsik sorából.)

Bármennyire is minuciózusan körmönfont a kisgrafikaság méthatárainak megállapítása, azt is hozzá kell tennem, hogy gyakorlottak vagyunk effélékben. Hiszen Magyarország egyetlen nemzetközi képzőművészeti rendezvénye a Nemzetközi Kisplasztikai Kiállítás kiírási kánonja is méretben maximálja (50 cm) a beküldendő kisplasztikákat. Igy talán az is kitetszik, hogy nem akadémikus a kérdésfeltevés, hanem elvi, lényegi, még akkor is, ha a megközelítés ez esetben külsődleges, műveken kívüli. Mert egyébként úgy a kisgrafika, mint a kisplasztika magába sűríti saját műfaja törvényszerűségeit.

A kisgrafika par excellence létezési módja, művészettörténetileg is szerves kifejlődésű, kialakulású területe a történetileg funkcionális hivatású könyvjegy, ex libris.

Az ex librist talán a legkisgrafikább kisgrafikának tekinthetjük ma is, a kisgrafikai műfaj vezetőjét, meghatározóját látva benne. E mostani tárlaton korlátozott számú ex libris jelenik meg s ez a könyvjegy napjainkban szinte anakronisztikussá válását is sejteti. Sok oka lehet ennek is, ami csupán a felületeken kitapintható: radikálisan csökkent az egyéni és közületi (pl. könyvtárak) könyvjegy megrendelők köre, valószínűleg szerves összefüggésben a tömegképtermelő eszközök (TV, videó) térhódításával a könyv, az olvasás bizonyosfajta leértékelődésével.

Hiszen a könyvjegy az a művészet, amelyet mindig is elevenen befolyásolt a megrendelő s máig legkevésbé költséges. Igaz, a rohanó kor, a technika, az atom, az űrmeghódítás korszaka s az ember fenyegetettségének volta mintha végleg történetivé merevítené a képet: könyveibe ex libriseit illesztgeti, ragasztgatja az olvasó ember. Ma, amikor a könyvek információtartományát is számítógépek tárolják — elképzelhetetlen e folyamat visszafordítása.

Az is igaz persze, hogy vannak olyan rajzolók, metszők (ezen a tárlaton is szép számmal), akik elsősorban emléklapok, kisméretű „metszetvények" és ex librisek készítésével foglalkoznak.

A IX. Balatoni Kisgrafikai Biennálé elsőül persze a kisgrafika, aztán a grafika állapotát, mostani kondícióit, ismert arányait, a karakteresen egyéni alkotói törekvéseket és új hangokat mutatja be.

E rendszeres bemutatkozási alkalom érvényt próbál szerezni a kisgrafikának, pozícióit próbálja erősíteni a műfajok és művek sorában is.

A kamara műfaj legjobb darabjai epigrammákká, feszülten sűrített egyperces grafikákká tudnak válni. Vagy ahogy Varga Nándor Lajos megfogalmazta: „A kisgrafika nem harsona, de lágy muzsika".

Sümegi György

Pásztor Csaba metszete X3

Jánváry Zoltán metszete C1

Molnár István: Gyökerek

Farkas László rézkarca C3

Meskó Anna–Póka György metszetei X3

Nagy Csaba metszete X2

HUSZONÖT ÉVES A PÉCSI KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE

Ez év augusztusában ünnepelte megalakulásának 25. évfordulóját a Pécsi Kisgrafika Barátok Köre (vagy másik nevén a MÉV Ságvári Endre Művelődési Ház Kisgrafika Barátok Klubja). Baráti találkozó, kiállítás és egyéb rendezvények mellett egy — a kör tevékenységét bemutató — 20 oldalas „Jubileumi tájékoztató" kiadásával is emlékezetessé tették a kör tagjai a jeles évfordulót. A kör titkárának, Kovács Józsefnek a szerkesztésében megjelenő kiadvány sokoldalú tájékoztatást nyújt a pécsi gyűjtők és grafikusok tevékenységéről.

Pécsett 1938-ban alakult meg az első olyan közösség, amelynek tagjai szervezett módon foglalkoztak a kisgrafika gyűjtésével, népszerűsítésével. Számos régebbi tag közreműködésével 1962-ben szerveződött újjá a kör s nyerte meg művészeti vezetőjének *Martyn Ferenc* festő- és grafikusművészt. A kör titkára előbb *Szentesi Flórián,* majd 1979-től *Kovács József,* jelenlegi művészeti vezetője *Soltra Elemér.* A bensőséges szervezeti élet és az ehhez kapcsolódó közművelődési tevékenység kialakításához jelentősen hozzájárult az, hogy a közösség 1981-től a Ságvári Endre Művelődési Házban kapott otthont, s működéséhez az intézmény vezetőségétől, valamint a helyi társadalmi szervektől megfelelő támogatást. Mindez jó lehetőségeket nyújtott és nyújt arra, hogy a rendszeres cserelehetőségek biztosítása mellett kiállítások, ismeretterjesztő előadások sokaságával folyamatosan népszerűsíteni tudják a grafikai művészeteknek ezt a sajátos területét.

Erre az eredményes tevékenységre utal a tájékoztatónak az a fejezete, mely a kör által — az Orvostudományi Egyetemtől kezdve különböző üzemekben, könyvtárakban — szervezett kiállításokat sorolja fel. 1965-től 1986-ig összesen 66, ebből 1980-tól 56 kiállítást szerveztek! (Körünk tagjai számára bizonyára érdemes felidézni: az 1982-es pécsi országos találkozón egyszerre három kiállítás megrendezésére is sort kerítettek.) E kiállítások érdeme, hogy közülük jónéhány a helyi gyűjtők (elsősorban Kovács József) gyűjteményéből került megrendezésre. A hazai alkotók bemutatása mellett nagy figyelmet fordítottak a külföldi művészek grafikáinak kiállítására is; ezek közül egyik legérdekesebb vállalkozásuk az volt, amikor egy év alatt 12 egymást követő tárlaton mutatták be egy-egy európai ország exlibris-művészetét.

A kör tagjai gyümölcsöző kapcsolatot építettek ki a hazai és külföldi gyűjtőkkel, grafikusművészekkel, rendszeresen résztvettek a nemzetközi találkozókon és tevékeny szerepet vállaltak a KBK tevékenységében is. Ezt, a közös ügyeink érdekében végzett folyamatos tenniakarást jelzi Kovács Józsefnek a tájékoztatóban olvasható javaslata is: azt ajánlja, hogy a Duna menti országok részvételével évente kerüljön sor baráti találkozók

Fery Antal metszete X2

megrendezésére. Hasonlóan közérdekű javaslatokat tartalmaz Vargha Dezsőnek a *Helytörténeti és műemléki ábrázolások jelentősége a kisgrafikák készítésénél* című írása, amelyben számos megszívlelendő tanácsot és javaslatot fogalmaz meg arról, hogy a sokszor látott és elcsépelt motívumok helyett milyen jó lehetőségek adódhatnak az alkotóművészek számára az ex librisek tárgyának megválasztásakor.

Végezetül idézzük Gergely Lászlónak, a HNF Pécsi Városi Bizottsága titkárának a jubileumi kiadványban megjelent beköszöntő sorait:

„Az évfordulók figyelmet érdemelnek, különösen akkor, ha egy közösség tud visszatekinteni törekvései, sikerei, vagy meg nem valósult álmai, az alkotás, az együvé tartozás negyedszázadára.

Születésnap! A családban úgy hívják az eseményt és a 25 éves Pécsi Kisgrafikai Baráti Körben is joggal nevezhetik a jeles dátumot születésnapnak. Egy erős szálakkal összefűzött családdal találkozhattam, valahányszor a megtisztelő lehetőség a kör közelségébe hozott.

A művészet szeretete, az önkifejezés igénye, más városokban és országokban élő társakhoz fűződő emberi és szakmai kapcsolatok tették élő, eleven szervezetté a kört.

Kiállítások sokasága, azok témaválasztásának igényessége és időszerűsége jelzi a 25 év munkáját, nemzetközi kapcsolataik gazdagságát.

Az évek során a közművelődés szerves részévé váltak, sok száz embernek nyújtottak élményt és egyben ismereteket a kör által szervezett bemutatók.

A jeles évfordulón a Hazafias Népfront városi bizottsága nevében köszöntöm a Pécsi Kisgrafikai Baráti Kört, a kör minden alkotóját. Kívánunk gazdag, újabb sikereket hozó éveket."

E szíves köszöntőt azért is tartottuk fontosnak közölni, mert egyértelműen utal arra, ami a Pécsi Kisgrafika Barátok Körének legnagyobb érdeme: noha bármennyire is egyéni, személyes tevékenység a kisgrafikagyűjtés, Pécsett ez mégis fontos közüggyé, közérdekű, a város határain is messze túlsugárzó tevékenységgé vált.

A közösségi munkával járó további örömöket, sikereket kívánva köszöntjük hát mi is a KBK valamennyi tagja nevében a pécsi klubot, gyűjtő- és művésztagjait, tisztségviselőit, s mindazokat, akik segítették és továbbra is segítik a kör munkáját.

A. A.

Vén Zoltán metszete C1

Perei Zoltán metszete X1

KIÁLLÍTÁSOK

A NŐ A KISGRAFIKÁKON

Ha nem is pontosan ezzel (hanem a kevésbé szerencsés A nő a kisgrafikában) címmel érdekes kiállítást mutatott be a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár a 77. nőnap tiszteletére dr. Boros Edit gyűjteményéből. A bemutatásra kerülő 67 hazai és külföldi ex librist, alkalmi grafikát a gyűjtő és a kiállítás rendezésében közreműködő Madarász Margit egyrészt a grafikákon megjelenített témák, másrészt a bemutatásra kerülő lapok alkotói szerint csoportosították. A tematikus elrendezés során pl. ilyen címmel mutatták be a lapokat egy-egy tablón: Az olvasó nő, Az anyaság jelképei, Sex-librisek, Thália vonzásában. Elsősorban a kisgrafikák alkotóinak nemzeti hovatartozására utalnak a Cseh lányok, asszonyok, A japán nők világa stb. című összeállítások. Mindemellett jónéhány — a gyűjtő számára is bizonyára kedvelt — művész lapjai önálló tablón nyert elhelyezést a következő feliratokkal: Helga Pauwels tükörképei, M. I. Riga látomásai, Vén Zoltán emlékezése, In memoriam Stettner Béla.
A kiállításhoz a könyvtár — a Kisgrafikai füzetek 21. számaként — katalógust is megjelentetett 200 példányban. A dr. Boros Edit által összeállított kiadvány nemcsak a kiállított kisgrafikák adatait sorolja fel, hanem három ex librist is bemutat, s azokról rövid műelemzést közöl. Mindez — akár a bemutatásra kerülő lapok ötletes elrendezése — szintén hozzájárult ahhoz, hogy a tárlatlátogatók sokoldalú képet kapjanak az exlibris-művészet sajátos kifejezési lehetőségeiről.

Arató Antal

TISZTELETADÁS SEMSEY ANDOR EMLÉKÉNEK – AZ NDK-BELI BRANDENBURGBAN

Amint az alábbi cikkből is kitűnik, az NDK-ban kegyelettel ápolják a neves magyar gyűjtő, lapunk egykori szerkesztője emlékét. Ebben a rokonszenves mozgalomban kezdeményező szerepet játszik a brandenburgi Villány Gyűjtemény és Művészetbarát Társaság, valamint ezek vezetője, kedves barátunk, Gerd Fiedler. Cikkét – magyar fordításban, törekvéseinek megvalósításához további sikereit kívánva – örömmel közöljük.

Amikor szeretett barátunk és állandó támogatónk, dr. Semsey Andor elhunytáról értesültünk, elhatároztuk, hogy emlékét sokirányú tevékenységének felidézésével fogjuk ébrentartani. Ezért az ő elgondolásait folytatva a kisgrafikagyűjtéssel újabb barátokat kívánunk szerezni, továbbfejlesztve velük a kapcsolatot. Ennek a célnak érdekében Semsey A. halálának egy éves évfordulóján, 1987 áprilisában, a Villány Gyűjtemény ex libris kiállítást rendezett. Ezen bemutatásra kerültek azok a könyvjegyek, amelyeket a baráti viszonyban levő művészek a Semsey család részére ajándékként készítettek, vagy amelyek a neves gyűjtő megbízásából készültek. Ez a kis emlékkiállítás Brandenburg-Kirchmőser-ben nyílt meg. A megnyitót követő beszélgetésen igen sok művészetbarát vett részt s kérdéseikre dr. Semsey Andorné igen érdekes, részletes válaszokat adott. A gyűjteményt Semseyné asszony további művekkel gyarapítja majd s azt később még bemutatják Potsdamban, az autógyáráról híres Ludvigsfelde-ben és a filmvárosban, Wolfen-ben. Felejthetetlen barátunk, dr. Semsey Andor emlékét úgy kívánjuk megőrizni, hogy az NDK-ban bemutatjuk a nevéhez fűződő, nemzetközi színvonalú kisgrafikai gyűjteményt.

VILLÁNY GYŰJTEMÉNY *BRIGITTE és GERD FIEDLER*

Szilágyi János rézkarcai C3

MOSKÁL TIBOR KIÁLLÍTÁSA JÁSZBERÉNYBEN

Az immár hagyományos könyvheti kisgrafikai bemutatóin a Jászberényi Városi Könyvtár, valamint a Munkás és Ifjúsági Ház ezúttal Moskál Tibor alkotásait mutatta be. Elsősorban ex libriseit, alkalmi kisgrafikáit, kisméretű tájképeit, budafoki, szentendrei városképeit, különböző műemlékeket ábrázoló metszeteit.

Moskál Tibor küzdelmes életút során, a gyári munka mellett végzett szorgalmas tanulással, különféle szakkörök, képzőművészeti stúdiók látogatásával sajátította el a sokszorosító grafikai eljárásokat. Számos külföldi körútat tett; gyűjtőket, művészeket, múzeumokat keresett fel. Bárhol is szembesül azonban a modern művészettel, Moskál Tibor nem akar többet, mint amit szeretne: a realista hagyományokat folytatva megjeleníteni és újra felfedezni a hétköznapi ember élményeit a való világról. Eközben természetesen szívesen tér vissza kedvenc témáihoz: a virágok, műemlékek vagy a népművészeti motívumok ábrázolásához. Kísérletező, újat mondó kedvét talán éppen ezeken a lapokon fedezhetjük fel legjobban. Az azonos vagy hasonló téma mindig más és más kifejezési lehetőséget ölt, mindaddig, amíg nem nyeri el végső formáját, mint pl. a Balaton környéki műemlékekről készült sorozatán.

Kisgrafikái – melyek száma ma már megközelíti a 300-at –, s egyéb alkotásai így ruházzák fel sajátos jelentéssel az ábrázolt tárgyi valóságot. Nem törekszik tehát drámai hatásokra, hanem a néző, a szemlélő figyelmét a mindennapi élet apró örömeire, annak megbecsülésére hívja fel.

A kiállításhoz a könyvtár gazdagon illusztrált, több eredeti mellékletet is tartalmazó katalógust jelentetett meg.

Arató Antal

Moskál Tibor metszetei X2

PETRY BÉLA KIÁLLÍTÁSA AZ ERZSÉBETVÁROSI GALÉRIÁBAN

Ez év június-júliusában tekinthették meg az érdeklődők Petry Béla kiállítását a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Kertész utcai helyiségében kialakított kisgalériában. Körünk a kiállítással köszöntötte 85. születésnapján az 1945 óta az Amerikai Egyesült Államokban élő művészt, aki már az 1930-as években számos ex librist készített. A tárlat — amelyet König Róbert és dr. Vida Klára rendezett — sokoldalú, színes bepillantást nyújtott Petry Béla kisgrafikai alkotóművészetébe. Minderre nem elsősorban a kiállított művek mennyisége, hanem azok tematikai elrendezése teremtett jó lehetőséget. A rendezők a kisgrafikákon megjelenített motívumok alapján a következő címek alatt csoportosították a bemutatott lapokat: Alkalmi kisgrafikák; Szívekbe rajzolt képek; Erdély; Címerek; Portrék; Illusztrációk; Nők; Tudomány, művészet. Azok számára, akik az alkotói pálya esetleges változásait kívánták nyomon kísérni, a tárlókban elhelyezett, 1929-től napjainkig készült, több mint félszáz egyéb könyvjegy jelezte, hogy Petry Béla következetesen hű maradt sajátos kifejezésformájához. Erről szól a kiállítási megnyitójában Arató Antal is: hangsúlyozta, hogy mindez elválaszthatatlan attól, hogy Petry Béla 40 évi külföldi távollét alatt ugyanilyen következetesen őrzi magyarságát s mindazt, amit itthon kapott és tanult Helbing Ferenc és Haranghy Jenő tanítványaként. Ex-libris-művészetének kivirágzása nemcsak kivételes rajzi tudását jelzi, hanem bensőséges ragaszkodását hazájához, annak történelméhez, irodalmához. Könyvjegyeinek szinte mindegyikén a magyar tájjal, népviselettel, műemlékekkel, íróink, jeles történelmi személyiségeink portréival találkozhatunk. Kisgrafikáinak másik fő motívuma a szeretet, a családi béke, a harmónia. (Legszebb lapok ezek közül a felesége, Szendrey Margit részére készült rajzok.)

A kiállító művésszel való személyes találkozó hangulatát igyekezett megteremteni Arató Antal, amikor Petry Béla egyik leveléből olvasott fel részleteket. „Sajnos nem vagyok vonalas művész — írja Petry Béla — bár vonalakkal rajzolok. Olyan vonalakkal, amikhez nem szükséges oldalakat vagy könyvet iratni esztétikusokkal ezen vonalak értelmezésére. Ezek érthetőek." A művész levelében szólt arról is, hogy nyugdíjas kora óta úgy találja, hogy az ex librisek készítése kellemes passzió, senki sem hajszolja, munkájával ugyanakkor kielégítheti sokak kívánságát. — Ehhez a kiegyensúlyozott, derűs alkotómunkához kívánunk további jó egészséget, kedvet.

A tárlathoz illusztrált — s egy eredeti mellékletet is tartalmazó — katalógus jelent meg, amely Petry Béla életrajzát is közli.

(t. t.)

Petry Béla ex librisei

Petry Béla ex librise

Petry Béla ex librisei

Szilágyi János rézkarcai C3

AZ EX LIBRIS KÜLFÖLDI MŰVÉSZEI

Robert Broz tipográfiai könyvjegyei

Robert Broz grafikus tipográfiai könyvjegyei joggal foglalnak el kiemelkedő helyet a mai szlovák exlibris-művészetben. Ex libriseit nem sokszorosító eljárással készíti, hanem a tipográfia által nyújtott lehetőségeket használja fel a legváltozatosabb módon. Mindez nem jelenti azt, hogy pusztán a különböző típusú, méretű betűk, feliratok stb. elrendezésével komponálná meg egyéni hangvételű lapjait: legtöbb esetben ezeket megfelelő rajzi elemekkel egészíti ki, s így teremt sajátos mondanivalót grafikáinak. Különös figyelemre méltóak a szlovák kultúra hagyományainak, jelenének mozzanatait, jeles személyiségeit megjelenítő lapjai. Ezek közül jónéhányon a könyvjegyeken előforduló feliratoknál gazdagabb szöveg szerepel.
Robert Broz 1939-ben született. A bratislavai képzőművészeti gimnázium elvégzése óta elsősorban könyvtervezéssel foglalkozik. Többször nyerte el az év legszebb könyvéért járó pályadíjat, tipográfiai munkásságáért a lipcsei nemzetközi kiállításokon is többször kitüntették, 1983-ban ezüst érmet nyert. Plakkátervei, ex librisei szintén számos elismerést szereztek számára, nemcsak hazájában, hanem külföldön is. Kisgrafikáit Európa szinte minden országában bemutatták. (Többek között 1970-ben Salgótarjánban és Budapesten, majd 1980-ban Budapesten és 1983-ban ismét Salgótarjánban.) Ebben az évben Martinban és Bratislavában mutatták be kisgrafikáinak gyűjteményes kiállítását.

Karol Izakovič

Helmut Arndt két emléklapja

Helmut Arndt (címe: Am Fallersleber Tore 5. 3300, Braunschweig) három lapomra váratlanul gazdag anyaggal válaszolt, amit az magyaráz, hogy grafikus és gyűjtő is. Felesége: Reinhild Brüchert-Arndt szintén gyűjtő. Roppant elfoglalt embernek vallja magát, mint írja, elmúlhat 5—8 hónap, míg egy levelet meg tud válaszolni, mert grafikusi és gimnáziumi tanári teendői mellett kevés ideje jut a csereküldemények megválaszolására. Az általa küldött kisgrafikák érdekessége, hogy közülük két emléklaphoz nyomtatott, szépen tipografizált tájékoztatót is mellékelt. Úgy vélem, hogy a kisgrafikák értelmezését elősegítő ilyen és hasonló ismertetések elkészítése rendkívül hasznos módon járulhat hozzá a cserekapcsolatok tartalmasabbá válásához. Nemcsak közhasznú ismereteket közölnek, hanem egy-egy gyűjtő, alkotó érdekes személyiségét feleleventve bepillantást nyújtanak a kisgrafika tágabb, bensőséges emberi kapcsolatokat teremtő, megőrző világába. A következőkben Helmut Arndt két fametszetét mutatom be és közlöm a hozzájuk csatolt ismertetések magyar fordítását.

* * *

OTTO HOLL már az ötvenes-hatvanas években nagy exlibris-gyűjtő volt. Életének utolsó tíz évében azonban súlyos betegség gyötörte és így már csak korlátozottan tudott cserelevelezést folytatni. Hivatását illetően kézműves-iparos mester volt, egy nagy épület-takarító vállalatot is alapított. Gyűjtött: érmét, bélyeget és ex librist és mindenfélét Eulenspiegelről. Rendszeresen megrendelésekkel fordult grafikusokhoz és a D.E.G. = Deutsche Exlibris Gesellschaft találkozóira és minden nemzetközi exlibris-kongresszusra nívós emléklapokat készíttetett. Ezeket ajándékozta a résztvevőknek, még akkor is, amikor súlyos betegsége miatt a találkozókon már nem tudott megjelenni.

Számos szakkönyvet és ezernél több értékes ex librist ajándékozott a Német Exlibris Társaság Gütersloh-ban épülő archívuma részére. OTTO HOLL ezenkívül nagy pártfogója és fejlesztője volt a Braunschweig közelében levő Schöppenstadt városka Eulenspiegel Múzeumának és a hozzá tartozó egyesületnek, melynek alapítói közé is tartozott. Nagyon sokat tett a Braunschweig tájáról származó csínytevő emlékezetének ébrentartására. OTTO HOLL gyakran mondta nekem, hogy Eulenspiegelt a legrégebbi ábrázolásokban mint országjáró embert, egyszerű, középkori öltözetben, tollas kalappal mutatták be. A bohócviselet sokkal későbbi keletű. Ugyanis Eulenspiegel legmerészebb és leghetykébb csínyjeiből csak alig egynéhányat hajtott végre fejedelmi udvarokban, ahol az udvari bolond viselete stílszerű volt.

Helmut Arndt metszete X2

Helmut Arndt metszete X2

OTTO HOLL nagyon sokat tett azért, hogy Eulenspiegelnek kétségtelenül igen elterjedt bohócsapkás ábrázolási módja visszatérjen a történelmi hűségnek megfelelően az országjáró csínytevőnek a tollas kalappal történő ábrázolásához. Erre utal mindkét Eulenspiegelnek a mellékelt lapon való ábrázolása. A laptulajdonos nevének három O betűje közül a középső betűben, mint tükörben jelenik meg az igazság, vagyis a valódi Eulenspiegel.

* * *

RAJMUND LEWANDOWSKI a belgyógyászat és szemészet szakorvosa volt. Szűkebb hazájának, a lengyelországi LIPNO-nak, gyógyászattörténetéről tudományos művet írt és jelentetett meg. Szülővárosában számos kiállítást szervezett, melyeken ex libriseket és szabad grafikákat mutatott be. A katalógusokat is maga fogalmazta meg színes, elegáns nyelvezettel. Saját erőteljes és gondolatgazdag ex librisei sok gyűjteménynek megbecsült anyaga és méltán foglal el kiemelt helyet. Nagyon termékeny művész volt, korai halála egy dinamikus és még sok reményre jogosító életművet zárt le megdöbbentő váratlansággal. Nagy levelezést is folytatott és leveleiben a környező világgal mélyen együttérző természetbarátként mutatkozik meg. Együtt élt a természet lényeivel és erre példaként a Vetési varjú = Corvus frugilegus, név szerint PTASIO esetét lehet felhozni, melyről mindig újabb és újabb, vidám és bámulatbaejtő történeteket mondott el. PTASIO 1983 óta élt a házában és a környező kis kertben, önként és szabadon tartózkodott együtt azokkal az emberekkel, akik életét megmentették. PTASIO sok szót megértett, sok technikai készüléket ki és be tudott kapcsolni, az autóban is együtt utazott gazdájával és sok ember csodálkozását keltette fel. LEWANDOWSKI egyik levelében ezt olvashatjuk: „Az emberek sokkal rokonszenvesebbek, ha az állatot is meg tudják látni."

Dr. Krier Rudolf

Kisgrafika Barátok Köre

GYÁSZHÍR

Hetvenöt éves korában elhunyt dr. Ebergényi Tibor, az ismert egri gyűjtő. Ő kezdeményezte a gyűjtők Heves megyei csoportjának megalakulását, több kiállítást rendezett, és mint az egri megyei könyvtár igazgatója, számos ex libris kiadványt jelentetett meg. 18 ország gyűjtőivel levelezett. Csak művészileg értékes lapot fogadott el, gyűjteménye így is elérte a 25 000 darabot. — Emlékét megőrizzük!

* * *

Vén Zoltán metszete C 1

A XX. SZÁZAD ELEJÉN KÉSZÜLT MAGYAR EX LIBRISEK TEMATIKAI CSOPORTOSÍTÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

(Részletek a szerző **A magyar ex libris művészet a XX. század elején** című bölcsészdoktori disszertációjából)

Az ex libriseket a gyüjtők sokféleképpen igyekeztek csoportosítani: Warnecke az alfabetikus sorrendet javasolta, de emellett számos lehetőséget látott. Seyler alapvetően az országok szerinti rendszerezést helyezte előtérbe, azon belül évszázadok, félévszázadok szerint névsorba kell iktatni az alkotókat. Leiningen gróf szerint az ábécés rend egyedül nem lehet üdvözítő, feltétlenül figyelembe kell venni a stílus-periódusokat, így lesz csak áttekinthető és egységes a gyűjtemény[1]. Könyvében a heraldikus ex libriseket megrendelők szerint tárgyalta, és külön kiemelte az allegórikus témájú és a könyvtárbelsőket ábrázoló műveket. A tematikai csoportosítás gyökerei már itt fellelhetők.[2]

A századelőn elég sok a szimbolikus ex libris, hiszen a szecesszió és szimbolizmus egymással összefüggő kifejezések, ugyanannak a kornak a szülöttei (egyaránt beszélhetünk szecessziós szimbolizmusról és szimbolikus szecesszióról)[3], másrészt az exlibris-művészek mindig törekedtek arra, hogy szimbólumokban fejezzék ki magukat; a kis papírlapon lehetőleg sokat elmondjanak. E műfajban a kiindulópont általában nem a művészi, grafikai probléma, hanem egy társadalmi, történeti, etikai, esztétikai eszme, mely a kompozíciót meghatározza, tehát a formai oldallal szemben a tartalmi oldalon van a hangsúly.

Feltétlenül fontos szerepe volt az ex libris újjászületésében a századelőn a szecesszió összművészeti, könyvművészeti céljai mellett a szimbolikus gondolkodásmódnak, mely találkozott az ex libris műfaj törekvéseivel, és ugyanígy talált egymásra az ex libris és a századeleji magyar emblémakultusz. A sokrétű, ellentmondásos világszemlélet, a bonyolult társadalmi viszony-rendszer képeződik le az érzéki, konkrét világképen túlmutató szimbólumokban, melyek a századelő szellemi világára, gondolkodásmódjára vetnek fényt, és összefüggést mutatnak a többi művészeti ággal, műfajjal.

Rendszerint tradicionális jelképekből merítenek, eklektikusan válogatnak a mitológiai, bibliai témák között, vesznek át elemeket a keresztény és profán ikonográfiából, megőrzik az emblémákról már közismert és az ex libriseken is gyökeret eresztett foglalkozási szimbólumokat, és ezeket új ábrázolási típusokba, új kompozícióba illesztve ábrázolják a kornak

megfelelő szimbolikus jelentéssel megtöltve. Az ex libriseken jószerével nincs sajátos, a kor fantáziájában megfogant egyéni jelkép, újdonság csupán az, hogy merész, ötletteli kompozíciókba helyezik a gyakran közhelyszerű, századok óta átöröklődő szimbólumokat vagy a korszak más művészi alkotásairól már jól ismert jelképeket, témákat, melyeket igyekeznek az ex libris műfaj követelményeinek megfelelően ábrázolni, több kevesebb sikerrel. Az ötletgazdag környezetben megjelenő szimbólumokból is hiányzik az igazi mélyértelműség, inkább metaforikus, allegórikus, illetve illusztratív irodalmi ábrázolások.

A valóság az emberek tudatában részekre esett, és a művészet próbálta meg annak egységbe fogását, mítoszteremtő vágyakkal menekülve a régmúltba, a magyar mondavilágba, a regék birodalmába. A nosztalgia, az elvágyódás az emberek lelkét teljesen betöltötte. Gyakorta visszavágyódtak az elmúlt korokba, és messzi, távoli vidékek után sóvárogtak. A kor artisztikus világában a művészeteknek központi szerep jutott, és a művészetben két fő probléma merült fel: a férfi és a nő megváltozott kapcsolata, és az élet és halál gondolata. A szecesszió organikus világképéből fakad, hogy oly sok növényt, virágot, fát láthatunk a századeleji ex libriseken. A régi ex librisekről jól ismert címerek egyre kevesebb művön találhatók meg, míg a könyv, mint mindig, továbbra is kedvelt motívum.

1. Heraldikus ex librisek, archaizálás – historizálás

A régi ex librisek zömében heraldikusak: Stickelberger az ex libriseket címeresekre és nem címeresekre osztotta,[4] megkülönböztetvén ezzel a két nagy tematikai csoportot. A címeres ex librisnek több típusa alakult ki: szerepelhetett az ex librisen csak a címerpajzs, vagy csak a sisak a sisakdísszel együtt, de leginkább a teljes címer.[5] Házastársak címerei is olykor felbukkannak, és a családi címerrel gyakran egyesítették az egyházmegye, a város, ország stb. címerét. A címereket általában – azért, hogy az ex libris a befejezettség érzését keltse – a kor uralkodó stílusáramlatának megfelelő díszítmények keretezik, és a címeket, rangokat felsoroló feliratok és jelmondatok veszik körül. A heraldikus ex librisek két rákfenéje, hogy figyelembe kell venni a heraldikai kötöttségeket, és felirattal konkretizálnia kell, hogy kié az ex libris, hiszen a címer önmagában csak valamely testület, család meghatározott szabályok szerint megalkotott jelvénye és nem egyedi tulajdonjegy.

A címer sok mindent elárul az illető származásáról, a társadalmi hierarchiában elfoglalt helyéről (ld. a rangjelző koronákat vagy az egyházi méltóságok attribatumait), de nem hivatott rá, hogy a személyiség individuális

EXLIBRIS
NOMORI

AZ ERDÉLYI
NEMZETI MÚZEUM
KÖNYVTÁRÁÉ

jegyeit, belső tulajdonságait feltárja. A XVIII. században kezdődött el az a folyamat, amely elvezetett a modern értelemben vett ex librishez. Még mindig a címer az ex librisek fő motívuma, de a hosszúra nyúlt feliratok már a személyt, az egyént mutatják be, felsorolva az illető összes rangját, tisztségét. A címerek mellett vagy helyett egyre több az ex libris tulajdonosának kedvtelésére utaló tárgy és egyéb motívum, allegórikus ábrázolás, mind jobban megközelítendő az illető személyiségét és új témákat fedezve fel az ex libris művészet számára. A lapokat egyre inkább elborító zsúfolt barokk és rokokó díszítmények között dekoratív elemmé válik a címer. A XIX. század végén a feliratok szűkszavúak, a képek önmaguk vallanak a tulajdonosok egyéniségéről. A különféle témájú ex librisek mellett találunk ugyan címereseket, ám ezeken a címer igazi tartalma elveszett, uralkodó motívumból alárendelt díszítőelemmé vált.

Nem vitás, hogy a korábbi századokban, egészen az ex libris születésétől a XIX. század végéig a címerábrázolásnak egyszersmind volt dekoratív szerepe is, ám a századfordulón ez a funkció olyannyira dominánssá vált, hogy a művészek felrúgták a heraldikai szabályokat is. Nemcsak azért, mert heraldikai jártasságuk kezdett semmivé foszlani, hanem azért is, mert a dekoratív követelményeknek rendelték alá azokat. Néha odáig merészkedtek, hogy tetszés szerinti címereket konstruáltak és önhatalmúan szecessziós ékítményekkel cifrázták ki a címerek egyes részeit, messzemenően kiaknázva a bennük rejlő dekoratív lehetőségeket.

Milyen kompozíciókat díszítenek címerek? Úgyszólván teljesen eltűntek, kivesztek a régi címeres kompozíciók. (Címer felirat nélkül, címer névvel illetve a bibliofil összes rangjának felsorolásával, jelmondatával.) Viszont arra találunk példát, hogy a feliratos, heraldikus ex libris historizáló, dekoratív keretbe foglaltatik: Coudenhove grófnő ex librisén körben neorokokó ornamentika díszlik. Másutt a kompozíció központjában áll a címer, sematikus babérkoszorúba foglalva, vagy jobbról és balról tölgy- és babérág ékesíti.

Az alkotók egyre több tárgyat zsúfoltak össze a címeres ex librisen: a címer egy lett a sok motívum közül, elvesztette központi, uralkodó jellegét a kompozíción belül és annak szélére került. A heraldikus benyomás gyengült akkor is, amikor a címer méretében erősen redukálódott. A Nemzeti Kaszinó pályázatára beküldött historizáló művekre rárajzolták a magyar királyi címert, a magyar hazafiassággal kérkedvén. A múltat a kortársak elé példaként állító művészek letűnt korokat álmodtak vissza. (A Hunyadiak dicsőségét idézte fel a családi hollós címer.) A címerek tehát egy historizáló, eklektikus környezet elmaradhatatlan kellékei voltak, legtöbbször pedig – csendéletszerű kompozíciókban – más tárgyak egyenrangú társai.

A szigorú heraldikai szabályokat nyíltan, merészen felrúgták, amikor például a címerállatot kiemelték a címermezőből; a Pataki család címerállata (daru kővel) például lelépett a pajzsról és könyvek, babérkoszorú, lúdtoll, kígyó mellé került. Az Eszterházyak koronás griffje szoborként megmerevedett és így állít emléket a nagynevű családnak.
A címer egyértelműen dekoratív elemmé alakult át Horti Pál ex librisén, noha a mű első pillantásra szabályos címer képzetét kelti. A kisméretű, aprólékos alkotáson a címerpajzs szívalakú, a sisakfoszlány gazdag leveles-fodros vonaldísze a szecesszió kétdimenziós növényi ornamentikájával rokon. A heraldikus ex librisek mintájára készült Nagy Sándor ornamentális, fantasztikus, meglepő kompozíciója, Olgyai Viktor részére. A címerre már csak a fő vonalak utalnak. A címerpajzson látható a felirat, két oldalt a sisakfoszlány helyén két ágaskodó vad, Nagy Sándor fantáziájának szülötte. A képzeletalkotta címer kacskaringós, kunkorodó, szabálytalan vonalai a szecesszió síkdíszítményeire jellemzők.
A címeres ex librisek hatottak a nem címeres ábrázolásokra, így jöttek létre a beszélő címerek mintájára a beszélő ex librisek, amelyeket az előzőekkel ellentétben nem kötöttek szigorú szabályok. Az ábrázolás tárgya a család nevére utal.
Mi az oka annak, hogy a címeres ex librisek oly nagy becsben álltak még a századfordulón is? Magyarázható részben a címerek kimeríthetetlen, dekoratív lehetőségeivel, a személyes hiúsággal, némelyek büszkén kérkednek származásukkal, illetve hazájukhoz fűződő mély érzelmeiket demonstrálták e kisméretű grafikákon. Ugyanakkor a heraldikus ex librisek iránt megújuló érdeklődés valahol mélyen összefonódott a művészeti élet más területein kimutatható historizáló törekvésekkel, melyeknek a pompázatos millenniumi ünnepségsorozat adott aktualitást.
Külföldön különösen a német exlibris-művészek őrizték meg a heraldikus ex librisek hagyományát. Úgy vélték, hogy anakronizmus, ha modern elemekkel készül a címeres ex libris, ezért a múltból (előszeretettel a XV—XVI. századból) merítették a stílust és felfogást. (Jól láthatjuk ezt pl. J. Sattler művészetében.) A nosztalgia, az elmúlt korok iránti fogékonyság főleg a német nyelvterületre jellemző, de majdnem minden vidéknek, országnak megvolt a vesszőparipája, hogy a helyi hagyományoknak, szokásoknak, az ott élők lelkivilágának megfelelően melyik kort elevenítse fel.
Nálunk erős volt a múlt stílusainak utánzása, a különféle korszakokból (romantika, rokokó stb.) származó figurák, környezet és formavilág feleleventése. A historizáló ábrázolásoknak egyéni karaktert adnak a magyar történelemből kilépő figurák: nemes úr karddal, lobogóval; kuruc lovas, harcos karddal, Rákóczi zászlajával. A művészek ragaszkodtak egy-egy kiemelkedő történelmi személyiséghez, vagy korszakhoz (pl. Ano-

nymus, kuruc világ). Néha a messzi korból kilépő figurát a művész teljesen átformálta, mesés képzeletvilágot teremtvén köréje. Máskor a szemüket múltba függesztő kortalan heroldok pajzsra támaszkodnak, és értetlenül tekintenek körül, mint akik szokatlan környezetbe pottyantak. A fenti példák bizonyítják, hogy a historista tematika nem szűnt meg egy csapásra a szecesszió születésekor. A konzervatív középosztály ragaszkodott hagyományaihoz, az elképzelt, és sokkal fényesebbnek vélt múlthoz és különös buzgalommal kutatta a nemzeti sajátosságokat.

Dr. Horváth Hilda

JEGYZETEK

1. Gustav A. Seyler: Illustriertes Handbuch der Ex-Libris-Kunde 1895. Berlin 78. p.
2. Karl Emich Graf zu Leiningen-Westerburg: Deutsche und österreichische Bibliothekzeichen Exlibris 1901. Stuttgart 518–545. p.
3. Németh Lajos: Gondolatok a magyar szimbolista festészetről. Művészet, 1975. XVI. évf. 12. sz. 27. p.
   Keserű Katalin: Szecesszió és szimbolizmus Magyarországon in: Utak a vizuális kultúrához II. Németh Lajos 50. születésnapjára 1979. Veszprém-Budapest 182. p.
4. Emanuel Stickelberger: Das Exlibris (Bibliothekzeichen) in der Schweiz und Deutschland 1904. Basel 249. p.
5. G. A. Seyler op. cit. 28. p.

König Róbert metszete X3

(A KBK tagjainak eredetiben mellékelve).

Virág Ágota metszete X3

VADÁSZ ENDRE KISGRAFIKAI ALKOTÁSJEGYZÉKE
(3. rész)

1939

239.	*Maria en Phons Schellart* (Proficiat nevű hajón matróz, az árbócon Madonna kép)	C3	80 x 50 mm
240.	*Ricordo di Stomaino – Casa Mantero* (Montero háza Como-ban)	C3	68 x 128 mm
241.	*Merry Easter Ilonka Déry* (fészekre tojást hordó angyalok)	C3	96 x 94 mm
242.	*Boldog húsvéti ünnepeket kíván Déry Ilonka* (1939 feliratú tojáson álló angyal)	X2	92 x 60 mm
243.	*Vroolijk Paashfeest Wenscht – Merry Easter – Yoyeuses Paques – Ans van der Kuylen* (1939-es feliratú tojáson veszekedő bohócok)	C3	110 x 72 mm
244.	*Ex libris familiae Tamás* (napraforgón apró házikó)	C3	94 x 60 mm
245.	*Diamond* (földgömbön álló leányakt angyallal)	C3	120 x 90 mm
246.	*Juvenilia-Elizabeth* (leányka, D-Diamond-feliratú könyvvel, ünneplőben)	C3	90 x 87 mm
247.	*Lustig Lili ételreceptje* (Eldorádó repülő csirkével)	C3	72 x 80 mm
248.	*Ex libris J. E. Diamond* (békeangyal a földgömb fölött)	C3	120 x 90 mm
Sz. n.:	*Christmas The Diamonds* azonos a 248. számúval)		
Sz. n.:	Ülő lány, kezében D. feliratú könyvvel. A 246. sz. lap részlete.		
249.	*Ex libris Dagmar Novacek* (elefánton utazó)	C3	62 x 74 mm
250.	*dr. Szántó László könyve* (gyermekorvos előszobája)	C3	70 x 110 mm
251.	*Tamás Gallery* (Budapest) (virágot és madarat tartó angyal)	P1	80 x 60 mm
251/a	*Ex libris dr. Vértes Magda* (középkori vár)	X3	80 x 60 mm
252.	*Ma lettem 6 éves és Komáromi Anna a nevem* (naptár június 18-i dátummal és babákat tartó kislány)	C3	110 x 80 mm
254.	*1939. június 18.* (nagy 6-os szám, benne hét törpe és hófehérke, lányok *„Panni 6 éves"* táblát tartanak, a napkorongon KA monogram)	C3	110 x 90 mm
255.	*Wir semmeln wieder! Ans und Wim van der Kuylen* (postás levelekkel)	C3	80 x 60 mm
256.	*Elizabeth Watson Diamond* – (léghajón utazó gyerekek)	C3	160 x 90 mm
257.	*Ex libris Gigi Raimondo* (Régi várban vegykonyha)	C3	120 x 90 mm
258.	*Ex libris Ans van der Kuylen* (görög romok mellett álló nő)	C3	120 x 80 mm
259.	*Ex libris R. Vera* (hajót kormányzó nő)	C3	110 x 80 mm
260.	*20 000 ex libris dr. Lusting István* (férfi májusfán)	C3	118 x 70 mm
261.	*Ex libris Hungaricis Wim van der Kuylen* (Hortobágyi pusztán álló férfi szűrben, bottal)	C3	120 x 90 mm

261/a *Ex libris Hungaricis Ans van der Kuylen* (nagy A betűben magyar tájak részletei) C3 120 x 90 mm

263. *Ex libris Desiré Achet* (várkapuban lány, csónakon közeledő trubadúr) C3 120 x 90 mm

264. *Klára könyve* (azonos a 150. sz.-val) C3 34 x 40 mm

265. *Déry Ilonka grafikai könyve* (albumok, virágcsokor) C3 87 x 89 mm

266. *Boldog újévet kívánnak Kolozs Lajosék* (erdélyi táj, favágókkal) C3 110 x 80 mm

267. *Boldog karácsonyt és Újévet: Déry Ilonka* (régi város angyalokkal) C3 120 x 80 mm

268. *Boldog karácsonyt kíván Pietnek Bandi és Györgyi* (gyerekek az ágyban) C3 70 x 90 mm

269. *BUÉK . . . Vadász Endréék . . . 1940* (mező szögesdróttal, madárral, sarlóval) C3 80 x 120 mm

270. *BUÉK dr. Lustig Istvánék* (térkép repülő békeangyallal) C3 120 x 90 mm

270/a (U.ez, színezve) C3 89 x 85 mm

271. *Ex libris Gigi Raimondó* (vegykonyha régi várban) C3 120 x 90 mm

272. *Wim van der Kuylen* (szobában olvasó holland férfi) Egyik levonata G. M. van *Wees nevére* C3 90 x 60 mm

1940

273. *Bonne Année Ans et Wim van der Kuylen* (erdő, 1940-es feliratú fatörzsön szíven lőtt madár, 1941-es feliratún fészket rakó madár C3 120 x 90 mm

274. *BUÉK Vadász Endréék* (1940 feliratú, zsákot cipelő férfi, napkorongon 1941-es szám) C3 100 x 70 mm

275. *Falicitas: Vadász* (éneklő gyerekek) C3 60 x 40 mm

276. *Boldog húsvétot kíván Lustig Lili 1940.* (fára tojásért mászó fiú) C3 70 x 100 mm

277. *Ex libris Ans et Wim van der Kuylen* (holland halász) C3 90 x 70 mm

278. *Boldog húsvéti ünnepeket kíván: Déry Ilonka* (mézeskalács ház homlokzatán) C3 80 x 60 mm

279. *Boldog húsvéti ünnepeket kíván: Déry Pál 1940.* (locsolkodó parasztlegényke) C3 80 x 60 mm

280. *W. v. d. K.* (térképet néző holland férfi) azonos a 236-ossal

287. *dr. Habermann Gusztáv könyve* (BTK-t olvasó férfi) P1 80 x 60 mm

Sz. n.: *BUÉK 1941 Kaza Györs és Társa* (lemez, véső) X3 60 x 90 mm

Sz. n.: *1940. IV. 4. Nem haltál meg . . . Bözsikének* (síremlék) C3 106 x 90 mm

Sz. n.: *Ans van der Kuylen* (szignett) 50 x 40 mm

Sz. n.: *Déry Pál zenei könyvtárából* (Mozart portré) X2 70 x 60 mm

291. *Pax Déry Ilona 1941* (vitorlás, árbócán békeangyal) C3 120 x 90 mm

292. *BUÉK 1941* (ketrecbe zárt angyalt csúfolók) Egyik levonata dr. Lustig István nevére C3 86 x 80 mm

Op. 291.

Op. 88.

Op. 171.

Op. 94.

294.	*Meghívó. Szeretettel várjuk . . . . . hó . . . n . . . . órakor* Lustig Lili és Pista (szivet tartó kislányok)	C3	115 x 65 mm
297.	*Vit de Sprookjesboeken van G.M. van WEES* (nyúlra szigonnyal rátörő hét gonosz)	C3	70 x 100 mm
298.	*Felicitas G. M. van WEES* (holland gyerekek körtánca)	C3	80 x 60 mm
299.	*Vit de Sprookjesboeken Ans van der Kuylen* (Gulliver)	C3	120 x 90 mm
300.	*Ans van der Kuylen ex libris* (kolostor fölött mondatszalagos szent) (szegélyjegyen: *opus 300* jelzés, *1940. V. 8.*	C3	120 x 90 mm
301.	*Serbie du Sud-Dalmatie . . . 1. V. 1940–31. VIII. 1940.* Ans feliratú hajó a dalmát partokon)	P1	123 x 160 mm
	1941		
Sz. n.:	*1941. IV. 4. Bözsikénk. Nem felejtünk el soha* (repülő angyal)	X2	70 x 100 mm
302.	*BUÉK – 1942 – Vadász* (tengeren hányódó hajó angyallal)	C3	96 x 93 mm
Sz. n.:	*BUÉK – 1942 – dr. Lustig Istvánék* (zsoldosra taposó angyal)	C3	90 x 68 mm
Sz. n.:	*U.ez,* színezve!		
Sz. n.:	*Boldog Újévet kíván Kaza György és tsa* (favágó fát dönt, felirata 1942)	C3	80 x 60 mm
Sz. n.:	*BUÉK Dr. Lustig Istvánék 1942.* (galambra lecsapó fekete sas)	X3	80 x 60 mm
303.	*Ex libris George H. Corey* (világítóoszlop jelképes szobrokkal, hajókkal)	C3	120 x 90 mm
304.	*Ex libris Mantero* (kilátás a házból a tóra, szegélyjegyen angyalok tartják a *STOMAINO* feliratú szalagot)	C3	90 x 130 mm
312.	*Ex libris dr. Lustig István* (régi várak, lovagokkal)	C3	90 x 70 mm
312/a	*U.ez,* színezve!	C3	114 x 66 mm
313.	*Dr. Gáspár Andornak Vadász Endre* (fogorvos)	C3	80 x 120 mm
Sz. n.:	*Ruppert Mária könyve* (vegyész szobája)	P1	80 x 60 mm
319.	*BUÉK. 1942 Déry Ilonka* (békeangyal csigaháton)	C3	90 x 60 mm
320.	*U.ez,* színezve!	C3	70 x 57 mm
324.	*BUÉK Kolozs Lajos és felesége* (Szegedi városkép, napkorongon: 1941)	C3	95 x 95 mm
	1942		
330.	*Ex libris E.: Kotschubey Ronco s. Ascona* (kilátás a várból	C3	90 x 60 mm
331.	*BUÉK 1943 Déry Ilonka* (leány olajágat hozó galambbal)	C3	90 x 60 mm
332.	*Ex Musicis dr. Lustig Istvánné* (szobában lant, kottaállvány)	C3	70 x 50 mm
333.	*1942. IV. 4. Bözsikénk, a sebet . . . csak a halál gyógyíthatja meg* (gyászruhás nő)	C3	120 x 90 mm

334. *Pax 1943* (a műves mint alkimista)	C3	73 x 63 mm
Sz. n.: *Dr. Politzer Imre könyve* (olasz tér szökőkúttal)	C3	110 x 90 mm
338. *Ex libris Szivessy Tibor 1942.* (építész, mögötte városkép)	C3	90 x 60 mm
339. *Lustig Pista gyermekkori könyveiből* (tulipánból kinéző fiú és leány)	C3	105 x 70 mm

1943

Sz. n.: *Ex libris dr. Jancsin József* (orvosi könyvei között ülve)	C3	60 x 80 mm
Sz. n.: *Tóth Ervin könyve* (aktokat néző kritikus)	C3	108 x 82 mm
Sz. n.: *Pax 1944 – Déry Ilonka* (téli város felett angyal)	C3	108 x 89 mm

Évszám és sorszám nélküli lapok

Ex libris Heimann Pál (villamosmérnök asztala)	X3	55 x 68 mm
dr. Clug Imre (Eurázia feliratú térkép, Dante alak és Buddha)	C3	60 x 90 mm
Officina képeskönyvek (olvasó népviseletes férfi)	P1	90 x 60 mm
dr. Gergely Jenő könyve (antik oszlopok előtti Justitia szobra)	X3	90 x 60 mm
Ex libris Palii Notel (napfényben sétáló férfi)	X3	90 x 60 mm
Ex libris Landesberg György és Ilus (gyár felé sétálók)	X3	90 x 70 mm
Déry Ilonka – Szeged – Deák Ferenc u. 20. (mézeskalácsház)	X3	90 x 50 mm
Ex libris dr. Déry Zsuzsanna (gótikus ablak előtt ülő nő)	X3	90 x 50 mm
Ex musicis Lili (éneklő gyerekek)	X2	95 x 75 mm

Összeállította: Sz. Kürti Katalin

Vadász Endre karácsonyi üdvözlete

Fery Antal metszete X2

Herbert Ott metszete X2

KRONACHI KIÁLLÍTÁSOK – A KATALÓGUSOK TÜKRÉBEN

Lapunk 1986/3. számában e sorok írója ismertette az NSZK-beli Kronach városban 1986-ban rendezett nemzetközi kisgrafikai kiállítás katalógusát. A kiadvány a „Művészek és művészet az ex libriseken" címet viselte s abban sok magyar művész és alkotása szerepelt, így joggal keltette fel az itthoni gyűjtők érdeklődését. A kiállítást a város körzeti könyvtárában, annak vezetője, Herbert Schwarz rendezte és az ő munkáját dicsérte a gondosan összeállított, forrásértékű katalógus is. A szerző figyelmességéből azóta eljutott hozzánk a megelőző három kiállítás katalógusa is, így módunkban állt a Kronach városban folyó kisgrafikai ismeretterjesztő munkát áttekinteni. A ráfordított figyelem megérte a fáradságot, mert ismét sok magyar vonatkozású adat birtokába jutottunk. Vegyük most sorra ezeket a katalógusokat!

Internationale Exlibris Ausstellung: DICHTER UND DICHTUNG IM EXLIBRIS, Kreis- und Autobibliothek, Kronach, 1982. (Nemzetközi exlibris-kiállítás: KÖLTŐK ÉS KÖLTÉSZET AZ EX LIBRISEN.) **Kiállítási katalógus, 76 lap.**

A „Kronachi Nyár" eseményeinek sorában 1982. július 6-tól szeptember 10-ig terjedő időben a város Iskolaközpontjában tekinthették meg a látogatók a kiállítást. A bemutatott 1047 könyvjegy – mintegy 140 művész alkotása – 19 európai és 1 délamerikai országból érkezett. A katalógus első részében a kiállított ex libriseken szereplő költők életrajzát, fontosabb műveik felsorolását olvashatjuk. Ennek összeállításához Herbert Schwarz az 1970-es években kiadott, tehát igen „naprakész" négy nyugatnémet lexikon adatait használta fel. Ezek között olyan terjedelmes forrásmunkák is szerepelnek, mint a 20 kötetes Brockhaus Enciklopédia, vagy a 25 kötetes Meyers Lexikon. Egy-egy költőről 10–15 sornyi tudnivalót közöl a katalógus és a magyar vonatkozású ismertetésekből arra következtethetünk, hogy az adatok megbízhatóak és helyesen méltatják a költő munkásságát.

A világirodalom 170 nagysága szerepel ebben a lexikális részben, köztük 20 magyar, akik névszerint a következők: Ady Endre, Arany János, Balassi Bálint, Berzsenyi Dániel, Fazekas Mihály, Gárdonyi Géza, Illyés Gyula, Jókai Mór, Juhász Gyula, Kaffka Margit, Karinthy Frigyes, Kazinczy Ferenc, Kisfaludy Károly, Mikszáth Kálmán, Móra Ferenc, Móricz Zsigmond, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Vajda János és Vörösmarty Mihály.

A felsorolásból az tűnik ki, hogy a kiállítás rendezője a címben jelzett „költészet" szót meglehetősen tágan értelmezte s így a kiállításon ott több olyan írónk is szerepelt, akinek munkásságára inkább a regény, a drá ma jellemző. Jelen esetben ezt nem szabad az összeállítás hibájául felróni sokkal inkább örömmel kell nyugtáznunk, hiszen ezzel a magyar irodalom nagyjainak külföldi megismerését szolgálták.

A magyar grafikusok szép számban szerepelnek a katalógusban: 14-14 ex librissel Fery Antal és Nagy László Lázár, 6 alkotással Várkonyi Károly 5 lappal Kékesi László. László Anna szegedi grafikusművészt négy, Takács Dezsőt három kisgrafika képviseli. 2-2 ex librissel szerepel a katalógusban Meskó Anna, Nagy Árpád Dániel és Vén Zoltán. 1-1 lap alkotója: Dániel Viktor, Menyhárt József, Müller Árpád, Nechánszky József, Póka György, Rákóczy Ferenc, Rezső B. (?) és Réthy István (1872—1945).

Andruskó Károly, Jugoszláviában élő magyar művész, 38 ex librisét küldte be a kiállításra. A közismerten termékeny alkotó lapjain 18 magyar író arcvonásait metszette linóba. Ezek közül Fazekas, Gárdonyi, Kazinczy, Kisfaludy, Mikszáth és Vajda egyedül az ő ex librisén szerepel; Zenta városából népszerűsítve így a magyar irodalmat.

A katalógust sok illusztráció teszi élővé, szemléletessé, hiszen az utókor ezek révén alkothat fogalmat a művek színvonaláról. A szerkesztő is átérezte ennek jelentőségét, mert csak a legjobb, művészi szempontból kifogástalan alkotásokat közölte. A magyar kiállítási anyagból az alábbi lapok reprodukciójával találkozhat a katalógus olvasója: Nagy László Lázár: Don Qijote, Fery Antal: Ady, László Anna: Byron, Várkonyi Károly: Villon, Kékesi László: Berda, Nagy A. Dániel: Berzsenyi. (A zentai Andruskó Károlyt Ivo Andric-ról készült linómetszete képviseli.)

A „Költők és költészet az ex librisen" kiállítás sikeres haditett volt Kronach-ban, mert az ex librist jól használta fel az irodalom nagyjainak megismertetésére, ugyanakkor az irodalomban inkább jártas olvasók számára az ex libris világa felé nyitott ablakot.

HERBERT SCHWARZ: LUCAS CRANACH DER ÄLTERE. Sein Leben und Werk. Kronach, 1983. (Id. Lucas Cranach élete és munkássága.) Tanulmány és kiállítási katalógus 52 lap.

Amint a kiadvány címe is mutatja, H. Schwarz ez elkalommal eltért az előző katalógus beosztásától. A füzet első felében Lucas Cranach (1472—1553) életútjának részletes ismertetését találjuk.A szerző nagy ismeretanyag birtokában elemezi az 500 évvel azelőtt született mester fametszeteit, a mindössze 8 darabot kitevő rézmetszeteit, végül festményeit. Ez

H. Huffert metszete X2

Fery Antal metszete X2

utóbbiakról szólva külön fejezetben tárgyalja vallásos táblaképeit, akt-ábrázolásait, majd a fia által vezetett műhely alkotásait. Bemutatja Cranachot, mint a reformáció festőjét és méltatja portréfestői tevékenységét is. (Számunkra a mesterről írott tanulmány azért igen érdekes, mert Garas Klárának 1973-ban megjelent múzeumismertető könyve szerint a Szépművészeti Múzeum különösen gazdag Cranach-gyűjteményt mondhat magáénak: a mester nyolc jelzett, sajátkezű alkotását őrzik Budapesten, köztük a „Szt. Katalin eljegyzése" c. olajfestményt is.)
A katalógusrész az 1983 májusában Kronach városban megrendezett „Id. Lucas Cranach az ex librisen" kiállítás lapjainak felsorolását tartalmazza. Itt 14 ország 130 művészének 214 ex librise szerepelt. A tizenegy tagú zsüri döntése alapján ennyi lap volt kiállítható a Cranach évfordulóra kiírt pályázatra beérkezett 203 alkotásból. Magyarországot hét alkotó képviseli a katalógusban: Dániel Viktor, Király László, Nagy L. Lázár és Vén Zoltán 1-1 rézkarccal, Müller Árpád 1 rézmetszettel, László Anna 4 rézkarccal, Tóth Rózsa pedig 6 rézkarccal. Ezek közül reprodukcióban látható Dániel Viktor, László Anna, Müller Árpád, Nagy L. Lázár és Vén Zoltán 1-1 alkotása.
A kiállítás egybeesett a nyugatnémet exlibristársaság éves találkozójával, így mind a katalógus, mind a kiállítás jó hírét vitte az ott szereplő magyar művészeknek is.

Internationale Exlibris Ausstellung: MUSIKER UND MUSIK IM EXLIBRIS. Kreis- und Autobibliothek, Kronach, 1984. (Nemzetközi exlibris-kiállítás: MUZSIKUSOK ÉS A ZENE AZ EX LIBRISEN.) **Kiállítási katalógus, 60 lap.**

Ennek a katalógusnak alakja és beosztása megegyezik a '82-ben a „költészet" és '86-ban a „művészet" jegyében megrendezett kiállításokéval.
Az 1984. október 10-e és november 30-a között megrendezett tárlaton 19 országból 213 művésznek 790 ex librisét állították ki, ezek szerepelnek a katalógusban is. Az első részben annak a 44 zeneszerzőnek életrajza olvasható, akiről ex libris készült s a kiállításon szerepel. Az életrajz után közlik az ex libris művészének nevét is. Ebben a részben három magyar zeneszerző szerepel: Bartók Béla, Kodály Zoltán és Liszt Ferenc.
Bartók neve 13 grafikusművész ex librisén szerepel s örömmel állapíthatjuk meg, hogy köztük a magyarok mellett olyan neves külföldi művész is szerepel, mint Dolatowski, vagy Vermeylen. Kodály Zoltánról 5 magyar művész készített könyvjegyet. Ez a tény is mutatja, hogy zenéjének külföldi népszerűsítése ügyében még sok a tennivaló. A leginkább meglepő

Liszt Ferenc szerepeltetése ezen a kiállításon. Honi művészeinktől itt lapok nem szerepeltek. A Liszt emlékére készült lapok alkotói: Otto Feil (Ausztria), Franz Illi (Románia), Dusan Janousek (Csehszlovákia) és az NSZK színeiben kiállító Siegmund Sos, akit valamikor itt a KBK-ban Sós Zsigmondként szerettünk és tiszteltünk.

A zenei témájú lapokkal itt szereplő magyar művészek névsora igen tekintélyes: Bordás Ferenc, Csiby Mihály, Dániel Viktor, Drahos István, Fery Antal, Gál Ferenc, Kamper Lajos, Kékesi László, László Anna, Menyhárt József, Müller Árpád, Nagy Árpád Dániel, Nagy László Lázár, Stettner Béla, Szabó M. István, Tempinszky István, Tóth István Tibor, Tóth Rózsa, Vén Zoltán, Vertel József.

A felsorolt 20 művész közül a katalógusban az alábbiak alkotását reprodukálták: Fery Antal: Haydn, Gál Ferenc: Beethoven, Kékesi László: Kodály, László Anna: Goldmark, Nagy Árpád Dániel: Gershwin, Schaub, Müller Árpád: Pozanon játszó férfi. Ez utóbbi illusztráció arra utal, hogy a kiállítás témakörét igen tág határokkal szabták meg s ott nemcsak a zeneszerzők, hanem a hangszerek szerepeltetése is helyet kaphatott. Igy szerepelt egy osztrák művész lapján Szent Cecilia, aki köztudomásúan az egyházi zene védőszentje s nem kalandozott el a témától a spanyol bencés szerzetes, Oriol Divi sem, amikor egyik fametszetén a gregorián énekekre tett utalást.

A nálunk is egyre divatosabbá váló „sponzorok" korában nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy az ismertetett, igen szép kiállítású katalógusok létrejöttéhez a város és környékének gyárai, vállalatai, magánkereskedői nyújtottak anyagi segítséget. Helyes irányba terelt lokálpatriotizmusuk nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Kronach városa Herbert Schwarz értő irányítása mellett napjaink ex librisének egyik „szent helye" lett, s ezt elsősorban nagysikerű kiállításaikkal érték el. Az azóta szétbontott kiállítások emlékét pedig maradandó módon őrzik a pompás kronachi katalógusok!

Dr. Soós Imre

König Róbert metszete X3

NÉGYEZER RAJZ, METSZET, KISGRAFIKA A RÁDAY MUZEUMNAK

Ma művelődési helyzetünk egyik sorsdöntő gondja: mi lesz a magángyűjteményekkel? Nem mai keletű a kérdés, mióta a műgyűjtés gyakorlata létezik, azóta szünet nélkül időszerű. Mindig előbb voltak a gyűjtemények, azután épült meg számukra a megfelelő hajlék, ha ugyan erre a célra épült. A világon egészen a legújabb évtizedekig csak kevés épület létesült múzeumi, képtári célra. A legtöbbjét kastélyok, paloták, várak és magánházak átalakításával tették múzeummá, kiállítási célra alkalmassá.

Napjainkban a múzeumok az egész világon — egy-két ritka kivételtől eltekintve — dugig vannak. Keret keretet ér. Szerintem ez így van rendjén, mert az még mindig jobb, hogy a műtárgy látható, mintha raktáron heverne. Mindemellett a múzeumi raktárak tele vannak vízfestményekkel, nyomatokkal, metszetekkel.

A magángyűjtők érdeklődési területe annyira változik, hogy a csekélyszámú utódok a legritkább esetben viszik tovább szüleik érdeklődési körének megfelelően a gyűjtést. Más az érdeklődésük, más a gyűjtőkörük, az újabb műtárgyak tárolására nincs hely a lakásban, s ezért sem tudnak mit kezdeni a szülői örökséggel. Mi lesz hát a magángyűjteményekkel, ha a közgyűjtemények nem tudják fogadni, bemutatni azokat? Nálunk egyenesen katasztrofális a helyzet, amit még súlyosbít a félrevezetett közvélemény, amelyik azt hiszi, hogy a képtárakat „levegősen" kell rendezni, s ami nem fér el a falakra, azt a raktárakban takarja a fedés örök pora. Véleményem szerint számos múzeumunkban háromszor-négyszer annyi műtárgyat lehetne kiállítani, mint ami jelenleg látható bennük.

Ma az a szerencsés, akinek a gyűjteményét valamely település, múzeum, intézmény úgy fogadja el, hogy legalább egy részét hajlandó a nyilvánosság előtt bemutatni. Én magam 4000 rajzot és metszetet ajándékoztam a Ráday Múzeumnak, Kecskemétre. A grafikák itt szerencsés módon egészítik ki a helyi gyűjteményt, s bízom benne, hogy hozzájárulnak a vidéken kialakuló művészeti központok egyikének további fejlődéséhez. Gyűjteményemből kb. ezer db kisgrafika vándorolt a múzeumba az egyéb anyagokkal együtt. A múzeum igazgatója, dr. Benda Kálmán ráérzett a gyűjtemény értékére és jelentőségére. Arra, hogy a gyűjteménnyel kiegészítheti és ezáltal emelheti a meglévő Mányoki-festmények értékét. (Megemlítem, hogy a grafikákat korábban tizenkét helyre ajánlottam fel.)

A Ráday Múzeummal kötött szerződés értelmében majd katalógusnak kell megjelennie az ajándékozott anyagról, így mindazon művészek szerepelnek majd ebben a kiadványban a műveik pontos adataival, akiknek volt

(s akiktől még lesz) lap a gyűjteményemben. A katalógus kiadását a magam részéről azért tartottam fontosnak, mert egyrészt ezzel is szolgálni akarom a közvélemény szemében a rajzművészet nagyobb megbecsülését, másrészt azért, hogy aki kézbe veszi láthatja, hogy kiváló festők és grafikusok, szobrászok egyedi rajzai mellett a sokszorosító grafika és a kisgrafika, ideértve az alkalmi grafikát is, egy födél alatt, egymást kiegészítve, egyenrangú művészi alkotásként van jelen a gyűjteményben, függetlenül az egyes darabok értékétől, amelynek megmérésére különben sem rendelkezünk patika mérleggel. Az ízlések — szerencsére — különbözők.

Nem sorolhatom föl valamennyi művészt, de néhányat mégsem hagyhatok említés nélkül. Ha csak a kisgrafikára utalunk, akkor ábécé rendben *Andruskó Károly, Bajor Ágost, Bánsági Antal, Beck Ö. Fülöp, Bordás Ferenc, Conrad Gyula, Cseh Gusztáv, Csiby Mihály, Dániel Viktor, Deák Ferenc, Diskay Lenke, Drahos István, Fery Antal, Gacs Gábor, Gara Arnold, Gáborjáni Szabó Kálmán, Horváth Endre, Illés Árpád, Kavetzky Zoltán, Kékesi László , Király László, M. Kiss József, Kőhegyi Gyula, Kiss Teréz, Mata János, Medgyes László, M. Makkai Piroska, Nagy László Lázár, Nagy Sándor, Nagy Zoltán, Perei Zoltán, Reich Károly, Stettner Béla, Gy. Szabó Béla, Szász Endre, Széky Piroska, Torró Vilmos, Varga Nándor Lajos, Várkonyi Károly, Würtz Ádám* — nevét említem, elnézést kérve, amiért mindenkit nem sorolhatok föl. Inkább azokat emeltem ki, akik olvasóink előtt is leginkább ismertek, azok közül is csak néhányat.

Szíj Rezső

Fery Antal metszete X2

AZ 1988. ÉVI FRANCIA EXLIBRIS-PÁLYÁZAT FELTÉTELEI

1. A Francia Exlibris-Egyesület (A.F.C.E.L.), a Francois Villon Kultúrközpont és Enghien les Bains város nemzetközi exlibris-pályázatot hirdet.
2. A pályázat témái a következők: „A KÉZ", „A SZERSZÁM".
   A pályázat akár az egyik, akár a másik témával foglalkozhat, de a rendezők szívesen fogadják a két téma összekapcsolását is. Fontos a beküldött művek grafikai színvonala, a kép és szöveg egysége.
3. Abból a célból, hogy az ex libris megfeleljen céljának, a következő feltételeket kell teljesíteni a pályázónak:
   — szerepeljen a tulajdonos neve és az „Ex libris" szó, vagy megfelelője,
   — a könyvjegy csak erre a pályázatra készüljön,
   — a kép ne haladja meg a 13 cm-t, legnagyobb méretében.
4. A világ bármelyik művésze résztvehet a pályázaton háromnál nem több munkájával. Csak az „eredeti grafika" fogalomkörébe tartozó technikákat fogadják el. Ezek: fametszet, fémmetszet, litográfia, szerigráfia. Csak eredeti példányokat fogad el a zsüri.
5. Az ex libriseket öt szignált példányban kell beküldeni. Csatolni kell egy cédulát, melyen az ex librisre vonatkozóan meg kell írni:
   — az alkotó nevét, pontos címét,
   — az alkalmazott technikát,
   — a készítés évét,
   — röviden ki kell fejteni a tartalmat és a képválasztást.

   A pályamunkák *1988. január 31-ig* legkésőbb beérkezően az alábbi címre küldendők:

   Jean-Marcel BERTRAND
   3 bis rue de Montmorency
   F—95600 EAUBONNE (France)
6. A beküldött lapok a szervezők tulajdonában maradnak.
7. Minden kategóriában (fametszet, fémmetszet, litográfia és szerigráfia) egy-egy 2000 francia frankos fődíjat ítélnek oda. Ezenkívül további díjakról is döntés történik. A zsüri 5 szakemberből áll majd.
8. A kiválasztott műveket kiállításon mutatják be 1988 májusában Enghien les Bains városában, Párizs közelében. Ebben az időben kerül megrendezésre az Ile de France Grafikai Biennále is, mely Franciaország leg-

jelentősebb grafikai eseménye. A kiállítás megnyitása, a díjkiosztás egy hétvégi csereösszejövetellel egyidőben történik majd. A résztvevők megtekinthetik a két kiállítást és ellátogathatnak két szomszédos városba is, ahol Van Gogh és Monet élt.

9. A zsüri által elfogadott alkotások szerzőit az A.F.C.E.L. elnöknője írásban értesíti, a francia exlibris-újság közölni fogja a pályázat eredményét. A fenti két kiállításról közös katalógus is készül.
10. A pályázaton való részvétel azt is jelzi, hogy a művész tudomásul vette a pályázati feltételeket.

•

A XXII. Nemzetközi Exlibris Kongresszust 1988. augusztus 24–28. napjain rendezik meg a dániai FREDERIKSHAVN városban.

1. sz. Tájékoztató

Az utrechti XXI. kongresszuson hozott határozat értelmében a következő találkozót Dániában rendezik meg, az alábbiak szerint:

Időpont: 1988. augusztus 24–28.

Helyszín: Frederikshavn kikötőváros, a Jütland félsziget északi részén

Részvételi díj: 1000 DKK, azaz ezer dán korona az aktív résztvevők (gyűjtők) számára. (Az összegben a kiadványok, a gálaétkezések és a kirándulások költsége szerepel.)
600 DKK, azaz hatszáz dán korona a kísérők számára. (Ebben az összegben a gálaétkezések és kirándulások költsége szerepel.)

Szállás: a 2. sz. Tájékoztató szerint! (Később)

Rendezvények: A Kunstmuseumban:
Interexlibris 88, Gyógyszerész-exlibrisek, Byros kiállítás, „Az amerikai exlibris aranykora" és még két másik kiállítás.
A Colosseum Színházban: Speciális kiállítás
A Kulturcentrumban: Csere a nagyteremben,
FISAE-ülés,
Különkiállítások

Postacím: P.O. Box 47. DK 9900 Fredirekshavn/Danemark
(Frederikshavn Kunstmuseum -og exlibrissamling)

Ez az első felvilágosítás a kongresszusról az exlibris-társaságok részére. Kérjük azokat, akik a kongresszusról részletes tájékoztatót (jelentkezési lapot) igényelnek, hogy 1987. december 31-ig jelentsék azt be körünk titkáránál.

Megnyílt az új KUNSTMUSEUM, ahol az ex libris az intézmény tevékenységének a középpontjában áll. A hozzátartozó Kongresszusi Hotellel együtt minden kényelmet megad a résztvevőknek, így ez a rendezvény nem lesz rosszabb az 1972-ben megrendezett helsingőri találkozónál. Bár nem teljesül az az óhaj, hogy a „Kongresszus egy fedél alatt" legyen, minden rendezvény elérhető 800 méteren belül.

Az 1990-es kongresszus tervek szerint Mönchengladbach-ban kerülne megrendezésre.

A francia exlibris-egyesület 1989-ben lesz 50 éves! Az AFCEL jubileumát nemzetközi találkozó keretében javasolja a FISAE megünnepelni, hogy a kongresszusok kétéves ritmusa ne szenvedjen csorbát. Részleteket a jövő évi dániai kongresszuson fogják megbeszélni.

•

ARTNER MARGIT grafikusművész kiállítását 1987. április 27-én Kass János Munkácsy-díjas, érdemes művész nyitotta meg a budapesti Dűrer Teremben. A kiállításon színes ceruzarajzok, rézkarcok, olajképek, valamint az ezekből megkomponált, szárnyasoltárszerű képek szerepeltek, megkapó kisméretű grafikák társaságában. A gazdag anyagból kiemelkedett a művész „Jan Vermeer emlékére" c. ceruzarajz sorozata, melyek lapjait rézkarcba áttéve is láthatta a közönség. Napjaink embertől eltávolodó grafikai törekvései közepette Artner Margit kiállítása tiszta emberi érzéseket, a humánum szellemét sugározta.

Dr. Soós Imre

•

FERY ANTAL grafikusművésznek, Körünk elnökének kisgrafikáiból rendeztek kiállítást Mindszenten a Tisza Művelődési Házban. A június 14-én ünnepélyes keretek között megnyílt tárlat szervezésében résztvett a helyi ÁFÉSZ Szakszervezeti Bizottsága is. A három hétig tartó kiállítás gazdag válogatást mutatott be a művész 2000 darabot meghaladó fametszetű alkotásaiból. A nagy érdeklődéssel fogadott kiállítást dr. Pálinkó János, a Népfrontbizottság elnöke nyitotta meg. Megszervezésében tevékeny szerepet vállalt Hegedüs Ibolya tagtársunk.

•

Fery Antal metszete X2

1987. nyarán a Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem épületében mutatták be IMRE LAJOS grafikus kiállítását, melynek rendezésébe az ottani Nyári Egyetem is bekapcsolódott. A megnyitóra ízléses kiállítású meghívó készült, melyen több kiállított grafika reprodukciója is szerepelt. A meghívón a közelmúltban elhunyt Koczogh Ákos sorai méltatják a kiállító érdemeit, aki egyben Körünk tagja is s akinek nagyjelentőségű szerepléséhez gratulálunk!

•

Április hónapban Fery Antal grafikusművész kisgrafikai kiállítását láthatták a budapesti Építők Műszaki Klubja látogatói. A Palásthy Lajos és dr. Soós Imre által rendezett kamarakiállítás jó áttekintést adott a művész gazdag életművéből. A klubot naponta sok vendég látogatja. Körükben nagy sikert aratott e bemutató, mely újabb sikeres állomása volt a Klub és a KBK között évek óta fennálló kapcsolatnak.

•

László Anna Szegeden élő grafikus ex libriseiből és alkalmi grafikáiból rendezett kiállítást a Hajdúhadháztéglási Földi János Könyvtárban Lenkey István. Erre az alkalomra a könyvtár kiadta a művésznő eddig készített ex libriseinek és alkalmi grafikáinak alkotásjegyzékét is. A kiállítás az ünnepi könyvhét helyi ünnepségsorozatának szerves része volt.

•

A nádudvari Ady Endre Művelődési Központ előcsarnokában 1987. június 1-én nyílt meg Dr. Lenkey István gyűjteményéből az IRODALOM AZ EX-LIBRISEN című kiállítás. A kétszázötven ex librist felvonultató kiállítás átfogja a teljes magyar irodalomtörténetet a Csodaszarvas regétől Gellért püspökön át napjaink irodalmi személyiségeiig, s emellett az ókori irodalom és a világirodalom néhány alkotása és alkotója is megjelenik.

•

A Kortárs 1987. 9. száma Perei Zoltán grafikusművészt mutatja be. A cikk írója, Megay László, a világhírű japán fametsző, Hokusai írásaiból választott mottót a művészt bemutató esszéjéhez. Innen a cikk címe: *„A rajzok vén bolondja." Perei Zoltán fametszeteiről.* Perei Zoltán kisgrafikái révén is jól ismert körünk tagjai és a külföldi gyűjtők között. Művészetét régóta becsüljük, tiszteljük s ezért is örülünk annak, hogy a Magyar Irók Szövet-

Perei Zoltán metszete X1

ségének a folyóirata is felhívta a kiváló alkotó műveire az érdeklődők figyelmét.

•

Pompás kiállítású könyvet jelentetett meg a közelmúltban Csorna város tanácsa. A 80 oldal terjedelmű, keménykötésű, ízléses borítólappal ellátott kötet STAUDT-CSENGELI MIHÁLY (1907–1970) művészetéről szól, akinek festői munkásságát dr. SZÍJ REZSŐ ismerteti, bőséges képanyag bemutatásával. A művész Révkomáromban született és Pozsonyban, Harmos Károly irányításával tanult. A Csengeli művésznevet az erőszakos németesítés idején vette fel, ezzel is hangsúlyozva a magyarsághoz való tartozását. Viszontagságos, háborús évei ellenére jelentős festői életművet alkotott. Ennek egyes állomásai, a képek, ma magángyűjtőknél és Szlovákia múzeumaiban képviselik alkotójukat. Közel két évtizeden át foglalkozott freskók restaurálásával. Így többek között ő állította helyre a Felvidék legrégibb, 11. századi falfestményét is. Kisgrafikai tevékenységéről nincs említés a kötetben. Hogy mégis megemlékeztünk erről a jelentős kiadványról, azt a szerzőre tekintettel tettük. A könyv írója ugyanis neves műgyűjtő és régi kisgrafikagyűjtő, akinek lapunkban több cikke is megjelent.

Dr. Soós Imre

•

DR. LENKEY ISTVÁN Debrecenben elkészítette lapunk 1984–86. évi összevont tartalomjegyzékét, melyet a DATORG Nyomda kinyomtatott. A lappéldányok beköttetését, a korábbi cikkek megkeresését megkönnyítő tartalomjegyzéket minden KBK-tag az 1987/1 számmal egyidejűleg kézhezkapta. Felhívjuk Olvasóink figyelmét, hogy a tartalomjegyzék címlapján tévedésből az 1984–1987 évszámok szerepeltek. A helyesbített (1984–1986) feliratot a tartalomjegyzékhez mellékeltük. Ezúton is kérjük annak a címlapra történő felragasztását. A tévedésért és az emiatti „többletmunkáért" az előfizetők szíves elnézését kérjük!

•

A KBK Vezetősége ezúton is kifejezi köszönetét dr. LENKEY ISTVÁNNAK az 1984–1986. évi tartalomjegyzék szakszerű, lelkiismeretes összeállításáért.

M. Makai Piroska fametszeteit mutatta be ez év májusában a Marcibányi téri művelődési központ. A kiállítást Kenessei András nyitotta meg, majd Jancsó Adrienne adott hangulatos műsort: romániai magyar költők verseivel köszöntötte az erdélyi származású művésznőt. A dr. Vida Klára és Szászné Mara közreműködésével rendezett tárlaton az érdeklődők egyaránt megismerkedhettek M. Makkai Piroska kisgrafikáival és képgrafikáival.

Makai Piroska metszete X3

ÚJ TAGOK

dr. Huszák Istvánné	Szeged	Kölcsey u. 13. – 6720
Soltra Elemér	Pécs	Kolozsvár u. 24. – 7623

A Bihar megyei Szocialista Művelődés és Nevelés Tanácsa, valamint a Román Szocialista Köztársaság Képzőművészeti Szövetségének nagyváradi csoportja szervezésében az elmúlt évben mutatták be Miklós János festményeit és grafikáit a belényesi Astra Művészeti Galériában, majd a Nagyváradi Művészeti Galériában. Miklós János – elsősorban linómetszetű ex librisei révén – egyre inkább ismertté válik a kisgrafikagyűjtők körében is. A művész 1975-ben végezte el az Ion Andreescu nevét viselő kolozsvári képzőművészeti főiskolát, jelenleg Belényesen rajztanár.
Műveit legelőször ugyanitt, 1977-ben mutatta be. Azóta számos tárlata volt. Kisgrafikáit több európai országban (Ausztria, Lengyelország, Portugália stb.) is kiállították, így 1985-ben Magyarországon, Pécsett is.

•

Az MSZMP Albertirsa Nagyközösségi Bizottsága és a Móra Ferenc Művelődési Ház rendezésében ez év augusztusában mutatták be *Nagy László Lázár* kisgrafikai kiállítását a pártbizottság helyi székházában. A tárlat megnyitójára invitáló meghívót a kiállító művész négy fametszetű kisgrafikája illusztrálja.

•

Nagy László Lázár metszete X2

Horváth Hilda: MAGYAR EX LIBRIS MUVÉSZET A XX. SZÁZAD ELEJÉN. (Bölcsészdoktori disszertáció). Bp. 1986. Kézirat. 318 lap.

Örvendetes tény, hogy az Iparművészeti Múzeumban, ahol a legjelentősebb hazai kisgrafikai gyűjtemény található, az elmúlt években nemcsak a gyűjtemény feltárására, bemutatására fordítottak figyelmet, hanem „intézményesült" az ex librissel összefüggő tudományos kutatómunka is. Ezt jelzi a múzeum munkatársának, Horváth Hildának a század első két évtizedének hazai könyvjegyművészetét bemutató terjedelmes dolgozata is. Arra, hogy ehhez milyen sokoldalú elemző, kutató munkára volt szüksége, mindössze a dolgozatának összefoglaló részéből egyetlen mondatot szeretnénk idézni. „A XX. század elejének magyar exlibris-művészete tartalmában és stílusában egyaránt heterogén: a hagyományos, új tartalommal megtöltött jelrendszer, jelképi világ mellett új ábrázolási formák is találhatók, és a XX. század elején uralkodó, de hatását még később is kisugárzó szecesszió mellett a historizmus, az impresszionizmus, a realizmus, a naturalizmus stb. is megjelenik." Kutatásaiban így hát — ha két évtized ex libris termését vizsgálta is — nem mellőzhette a folyamatosan változó művészeti stílusirányzatoknak, azok társadalmi előzményeinek és hátterének széles körű (legtöbb esetben európai kitekintést is nyújtó) számbavételét. Azt, hogy mindezeknek milyen fontos szerep jutott a magyar ex libris fejlődésében, s hogy a korabeli exlibrisművészet milyen értékálló (vagy dilettáns) alkotásokat hozott létre, a szerző kétféle megközelítésben mutatja be.

Az első részben az ex libris fogalmát, művészeti jellemzőit veszi számba, majd *Az ex-libris-kultúra fénykora Magyarországon* címmel azokat az eseményeket, amelyeknek meghatározó szerepe volt a századelőn: az első exlibris-kiállításokat, pályázatokat, a Szent György Céh megalakulását és tevékenységét, a korszak ex libris kiadványait, publikációit. Ezt, az elsősorban történeti szempontú részt követik az ex libriseket elemző, rendszerező fejezetek. Az elsőben a kor exlibris-művészeit és azok stílusjegyeit, valamint a könyvjegyekre általában jellemző feliratok, ornamentika és dekorativitás sajátosságait foglalja össze. A *Tematikai csoportosítás, szimbolika* című részben a grafikákon látható jelképek és motívumok alapján 12 csoportba sorolja a könyvjegyeket. (Ezeket a rendkívül érdekes, sokoldalú műelemzéseket tartalmazó fejezeteket lapunk a **Műhely** című rovatban mutatja be.)

A dolgozat tudományos értékét jelentősen növeli gazdag jegyzetapparátusa, valamint a hivatkozásokban is felhasznált 621 tételes műtárgyjegyzék. Ez utóbbi a gyűjtők és kutatók számára ugyanolyan nélkülözhetetlen forrásmunkát jelent, mint a disszertáció végén található 177 tételes bibliográfia.

Horváth Hilda disszertációja természetesen túlmutat a kisgrafikabarátok sajátos érdeklődési területén; éppen azt bizonyítja, hogy az exlibris-művészet az egyetemes magyar művészet olyan sajátos területe, amelynek megismerése a művészet iránt érdeklődő nagyközönség figyelmére is számot kell, hogy tartson. Akkor tehát, amikor a kisgrafikabarátok nevében őszinte szívvel gratulálunk a szerzőnek, már csak egyetlen kívánságunk van: másokkal együtt mielőbb nyomtatásban is láthassuk dolgozatát.

Arató Antal

Horváth Hilda: MAGYAR EX LIBRISEK. 1525–1985. (Szerk. Szántó Tibor.) Kiad. a Magyar Bibliofil Társaság. Bp. 1986, Dabasi Nyomda, 178 lap.

A Magyar Bibliofil Társaság újbóli megalakulásának alkalmából jelentette meg ezt a kiadványt a társaság alapító és jogi tagjai számára. A Papíripari Vállalat diósgyőri gyárának bordázott, vízjeles papírján, Plantin betűvel, ofszet nyomással készült könyvecske 500 számozott példányban került kiadásra, s minden bizonnyal szerencsés módon hívja fel a szép könyvek kedvelőinek, gyűjtőinek a figyelmét a könyvtől elválaszthatatlan hazai exlibris-művészet hagyományaira és megbecsülésre méltó jelenére.

A kiadvány kisebb tanulmánnyal felérő bevezetőjében Horváth Hilda nyújt szakavatott áttekintést a hazai ex libris történetéről, tematikai- és stílusváltozásairól. Értékelő említést tesz az ex libris népszerűsítésében és elterjedésében meghatározó szerepet játszó egyesületekről, így a Kisgrafika Barátok Köréről is. Tanulságos napjaink exlibris-művészetéről szóló megállapítása is: „A művészek számára az ex libris ma egészen mást jelent, mint régen. Szakítva a hagyományos jelképrendszerrel, allegorikus művészettel, e műfajban sokkal több szerepet kapott az ötlet és a szellemesség. A legjobb ex librisek a szellemdús fantázia szülöttei, legyenek bár figurális vagy nonfiguratív művek . . ."

Az ex libris sajátosságairól, kifejezési lehetőségeiről szóló hasznos eligazítás után 75 kisgrafika kívánja illusztrálni az elmondottakat. A Beham testvérek egyikének tulajdonítható – Hans Teilnkes pozsonyi polgár részére 1525 körül készült – ex libristől kezdve Vén Zoltán, Bálványos Huba, Józsa János, Engel Tevan István kisgrafikáiig, hogy csak a fiatalabb alkotókat említsük.

Mint minden ilyen és hasonló összeállítás, ahol a szűk terjedelmi korlátok is befolyásolják a szerkesztőt, ez is természetesen számos kérdésre ösztönzi az érdeklődőt. A hazai ex libris története szempontjából a legfontosabb, legjellemzőbb lapok kerültek-e a kötetbe, amely ráadásul olyan kisgrafikákat is közöl (pl. Kerti Károly, Zala Tibor alkotásait), amelyekről hiányzik a felirat, így nem is minősülhetnek ex librisnek. A hiánylistát ki-ki tetszése és ízlése szerint összeállíthatja, ezúttal csak egyetlen olyan művészt szeretnék megemlíteni, akinek mindenképp helye lett volna a kötetben. Stettner Bélát, akinek meghatározó szerepét és jelentőségét az újabb magyar exlibris-művészetben nem kell bemutatnunk a Kisgrafika olvasói előtt. Mindezzel arra is szeretnék utalni, hogy a Bibliofil Társaság kiadványa körünk lehetőségeire és kötelezettségeire is felhívja a figyelmet. Arra, hogy kívánatos lenne immár a nagyközönség számára is egy ismeretterjesztő jellegű kiadvány megjelentetése a magyar ex librisről. Ehhez megfelelő és úttörő példát nyújt Horváth Hilda és Szántó Tibor műve.

Arató Antal

Kovalcsik András: HORVÁTH ENDRE GRAFIKUSMŰVÉSZ ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA. Kiadta Rebman Rókusné alapítványából Balassagyarmat Városi Tanácsa, 1986, 87 lap, – 380 Ft.

Nagyalakú, vászonkötésű könyv, mely a Pénzjegynyomda nyomdájában készült. 200 db számozott példányhoz eredeti rézmetszet is tartozik; Horváth „A három párka" c. munkája.

Régi hiányt pótol most a szerző, amikor Horváth Endre munkásságát, életét sok grafikájának illusztrációjával a mai nemzedék számára ismerteti. A művész nővére, Rebman Rókusné sz. Horváth Valéria összegyűjtötte és megőrizte öccse művészi hagyatékát, és lehetővé tette annak közgyűjteményben (Balassagyarmaton) való elhelyezését, valamint a könyv megjelenését.

Horváth Endre 1896-ban született Bazinban (Pozsony megye). A gimnáziumot Léván, Budapesten, majd Balassagyarmaton végezte el. Már ekkor szeretett rajzolni, festeni, zongorázni. Édesapját 1912-ben elvesztette. Jogot tanul a gimnázium után, de a háború még ezt sem engedte meg neki. Végigküzdötte, mint katona a harctereket. Csak 1919 őszén iratkozhatott be az Iparművészeti Főiskola grafikai szakára. Tanárai Helbing Ferenc és Haranghy Jenő voltak. A főiskola elvégzése után az akkor alakult Pénzjegynyomdában helyezkedik el. Ez osztrák szakemberek irányítása alatt állt, akik a precíz grafikai kivitelezés hívei voltak, az osztrák Cossmann-iskola alapján. Horváth Endrében méltó partnert találtak, a réz- és acélmetszés szigorú és tiszta technikai kivitelezése, grafikai megkomponálása életét betöltő hivatássá vált. Hamar készít ex libriseket is. Résztvesz a grafikai közéletben; tagja a MEGÉ-nek (Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete), és a debreceni Ajtósi Dürer Céhnek.

1936-ban Belgiumba is meghívják, pénzek tervezéséhez és készítéséhez. Másfél évig dolgozik ott. Szíve azonban visszahívja hazájába. Sokat dolgozik, több kiállításon résztvesz. Kinevezik a Magyar Nemzeti Bank felügyelőjévé.

Már a második világháború előtti papírpénzt is mind ő tervezte. Szerette a népművészetet, az onnan nyert benyomásait stilizált formában, bankjegyterveire is átvitte, amivel egyedülálló stílust teremtett. A felszabadulás után is a Pénzjegynyomdában dolgozott, az osztrák származású szakemberek távoztával reászakadt a munka túlnyomó része. Az infláció különösen nehéz helyzet elé állította, mind nagyobb címletű bankjegyek kerültek kibocsátásra, gyors egymásutánban. Ezeket Horváth tervezte, de a művészi színvonalból semmit sem engedett.

A forint papírpénzei is az ő nevéhez fűződtek, emellett egyéb értékpapírok grafikáját is tervezte. Időközben megbetegedett, hosszabb időt kénytelen szanatóriumban tölteni. 1950-től újra dolgozik, már mint a Pénzjegynyomda művészeti igazgatója. Bélyegterveket is készít, megindítva a rézmetszetű bélyegek sorát. A megerőltető munkát követően, 58 éves korában hunyt el Budapesten.

Mindezek az események, tények Kovalcsik András feldolgozása nyomán válnak érdekes, izgalmas olvasmánnyá. Ehhez hozzájárul, hogy a szerző bőségesen idéz korabeli dokumentumokból, visszaemlékezésekből, azaz nemcsak pályaképet nyújt, hanem a források teljességre törekvő felhasználásával egy színvonalas monográfiát állított össze. Értéke még a könyvnek, hogy Nagy József, Réthy István adataira támaszkodva,

Horváth Endre metszete C1

Semsey Andor tollából teljességre törekvő grafikai alkotásjegyzéket is közöl. E jegyzék 61 tételt tartalmaz, ebből 17 ex libris, 10 alkalmi grafika, a többi szabadgrafika. (Horváth ugyanis a grafikáiról nem vezetett alkotásjegyzéket.) A felsorolt tételek technikája szinte kivétel nélkül rézmetszet, a gyűjteményekben elég ritka.
A könyv képekkel illusztrálja Horváth Endre munkásságát: számos ex libris és alkalmi grafika, tanulmány reprodukciója teszi élménnyé a kézbevételét. A bélyegtervekről és megvalósított bélyegekről színes reprodukciókat láthatunk.

Palásthy Lajos

Komjáthy Kálmán: HARANGHY JENŐ FESTŐMŰVÉSZ TANÁR MUNKÁSSÁGA Körmend, 1984, Kiad. a Hazafias Népfront Városi Bizottsága, 57 lap.

1984. augusztus 1-én volt Haranghy Jenő születésének 90. évfordulója. Ez alkalomból adózott a körmendi Hazafias Népfront Honismereti Munkabizottsága és a Városi Kórház Igazgatósága a nagy művész emlékének, a szerző, mint Haranghy volt tanítványának tollából írt kis füzettel.
Haranghy az Iparművészeti Iskola tanáraként a művésznemzedékek sorát tanította, nevelte. Könnyedén, bár nem új stílust teremtve, de nagy gondossággal készítette rajzait. Foglalkozott ex librissel (kár, hogy alkotásjegyzéke mind a mai napig nincs összeállítva), bélyegtervezéssel. Számos könyvillusztrációt készített, de foglalkozott üvegfestészettel, mozaikkal, falfestményekkel is. Csinált rézkarcot, készített olajfestményt. A könyv rövid áttekintést ad mindezekről, 16 oldal szövegben és mintegy 38 oldalnyi képpel.

Palásthy Lajos

Fery Antal metszete X2

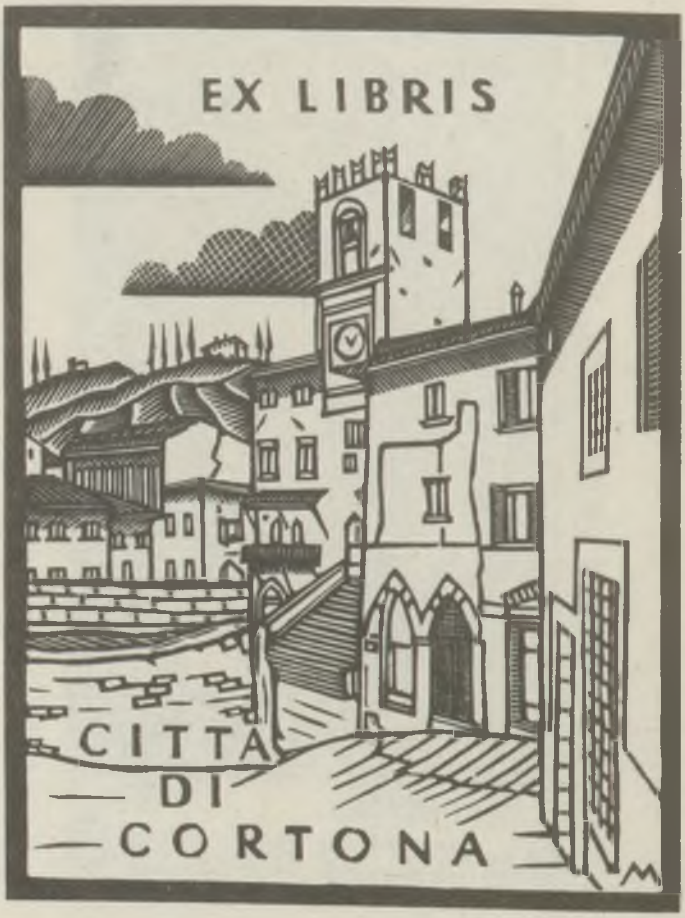

Givseppe Mirabella metszete X3

Imolay Lenkey István: LÁSZLÓ ANNA EX LIBRISEI ÉS ALKALMI GRAFIKÁI. Hajdúhadháztéglás, 1987. 24 lap.
(A Hajdúhadházi „Földi János" Nagyközségi Könyvtár kisgrafikai füzete 6. sz.)

A hajdúhadházi könyvtár szinte „bérletet váltott" lapunk könyvismertető rovatába: immár harmadik, egymást követő számunkban szerepel egy-egy kiadványa.
Újabb füzetükben folytatják a művészi alkotásjegyzékek igen hasznos sorozatát s ez alkalommal László Anna szegedi grafikusművész munkásságát ismerhetjük meg kiadványukból. Az alkotásjegyzéket összeállító Imolay Lenkey István magvas bevezetőben vázolja az 1946-ban Szentesen született művész pályáját, melynek hátterét Szeged városának nagy grafikai múltja jelentette. László Anna tanulmányait Szegeden a Tömörkény István Gimnázium művészeti tagozatán, majd a Tanárképző Főiskola rajz-magyar szakán végezte. Művészetének kialakulásához Tóth Sándor adta meg az alapokat, majd Kopasz Márta és Winkler László útmutatása járult hozzá alkotótechnikájának kifejlesztéséhez.
Az alkotásjegyzék 104 művet sorol fel. Ezek közül az elsők 1980-ban készültek, a tíz utolsó lap pedig már az 1987-es évszámot viseli. A grafikák témája igen gazdag. Ebben a grafikus alkotót irodalomtanár énje is kedvezően befolyásolja s így lapjain gyakran szerepel az irodalom egy-egy kiválósága. A zene mellett a képzőművészet is sokszor helyet kap kisgrafikáin: a Lucas Cranach vagy Van Gogh emlékére készült rézmetszetei a nagy elődök iránti tiszteletről, egyben szellemük átérzéséről is tanuskodnak. Az ex librisek felsorolását áttekintve megállapíthatjuk, hogy alkotójuk benne él korában, jól reagál környezete eseményeire és élénk külföldi kapcsolataival kisgrafikáink határainkon túli hírnevét is erősíti.
Az alkotásjegyzékben szereplő kisgrafikák technikájáról a bevezetőben az alábbiakat olvashatjuk: „A mélynyomásos technikák érdeklik elsősorban. Különösen a maratásos eljárás és a hidegtűkarc. Ex librisei és alkalmi grafikái is e technikákkal készülnek." Kár, hogy az egyes alkotásoknál nincs feltüntetve, melyik a maratott rézkarc és melyik készült az említett hidegtű eljárással. Ez az adat lényeges kelléke az alkotásjegyzéknek, melyet nemcsak a szakemberek igényelnek, hanem a kezdő gyűjtők számára is tanulsággal szolgál.
Örömmel nyugtázhatjuk, hogy exlibris-irodalmunk egy fiatal művész jól szerkesztett, tartalmas alkotásjegyzékével gyarapodott. Ez annál is inkább említésre méltó, mert művészeinket eddig nem kényeztette el a kor ilyen módon, sőt több, már klasszikussá vált mesterünknek is csak idős korban jutott az alkotásjegyzék osztályrészül.
A hajdúhadházi kiadvány sikerült illusztrációk kíséretében rokonszenves módon mutatja be László Anna művészetét. A kiadványt az elismerés mellett azonban kitöltetlen csekknek is érezhetjük, melyre a névértéket ezután írja majd fel a művész, további egyéni hangú lapjaival, művészete kiteljesítésével.
A kellemes sárga színű papírra nyomott kiadvány Debrecenben készült, a Mozgáskorlátozottak PIREMON Kisvállalata nyomdaüzemében, 300 példányban. Gratulálunk az ízléses kivitelezéshez!

Dr. Soós Imre

Ljubomir Jordanov litográfiája L

Rumen Szkorcsev rézkarca C3

PETAR VELICSKOV: SZTO BALGARSZKI EKSZLIBRISZA. (Száz bolgár ex libris.) Izdatelsztvo Balgarszki Hudozsnik, Szófia, 1985. 163 lap.

Művészi kiállítású, szépen megformált és tipografizált, halványsárga papírra nyomott albummal örvendeztetettt meg a közelmúltban a szófiai Szerzői Jogvédő Hivatal. A „Bolgár Művész" Könyvkiadónál *Száz bolgár ex libris* címmel, 2700 példányban megjelent könyv igazi örömére szolgál mind a hazai, mind a külföldi gyűjtőknek és érdeklődőknek, akik a kisgrafika barátainak vallják magukat. Annál is inkább, mivel Bulgáriában ez az első átfogó jellegű kiadvány, amely az utóbbi két-három évtized bolgár ex libris művészetének eredményeit, fejlődését és művelőit mutatja be.

A grafika e műfajának itteni fejlődése a századunk első néhány évtizedében tett kezdeti lépései után megtorpant és háttérbe került, mondhatnánk, csaknem feledésbe is merült. Talán igény sem mutatkozott iránta, ám a hivatásos és hivatalos művészeti szerveknek is kiesett a látóköréből.

Az 1970-es évek elejétől azonban az ex libris újra megindult a fejlődés, a népszerűség útján, s kezdte kivívni Bulgáriában is az őt megillető helyet. Szófiában megalakult az Ex libris Barátok Klubja, s ez is egyre több hívet toborzott maga köré mind a művészek, mind a gyűjtők számát tekintve. Megindult a szervezett klubélet, egyre gyakrabban rendeztek hazai és nemzetközi kiállításokat, kiszélesedtek nemzetközi kapcsolataik, s a Bolgár Képzőművészek Szövetsége is helyet adott az ex librisnek grafikai szakosztályában. Igy eredményeik egyre komolyabbak és látványosabbak.

Ezt a célt szolgálja e megjelent szép album is. Összeállítója, Petar Velicskov öt évi fáradságos munkával gyűjtötte össze az anyagot, amely először mutatja be együtt azoknak a grafikusoknak a munkáit, akik állandó jelleggel eljegyezték magukat az ex libris műfajával, mint például Preszlav Karsovszki, Pencso Kulekov, Mitko Bakalov, Atanasz Vaszilev stb. De bemutat olyan neves művészeket is, akik nem elsősorban művelik bár, ám debütáltak e téren is műveikkel, mint Boriszlav Sztoev, Zsana Koszturkova, Todor Atanaszov, Ljubomir Jordanov, Sztoimen Sztoilov, Sztojan Canev és mások.

Petar Velicskovnak megjelent már egy másik könyve 1983-ban *Kottás ex librisek* címmel, s szintén azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy a grafika más területein dolgozó művészek figyelmét felkeltse, és szélesebb rétegek előtt is népszerűsítse e vonzó műfajt. Kísérlete eredménnyel járt, amit ez az újabb album bizonyít. Néhány tehetséges grafikusnak anélkül, hogy elszakadt volna a nagygrafikában végzett alapvető munkásságától, sikerült megtalálnia művészetének azt a természetes vonását, amely alkalmassá vált az ex libris műfajában is eredeti stílusa, koncepciója, mondanivalója kifejezésére. Ezzel rehabilitálták a műfaj néhány klasszikus grafikai eljárását, a fa- és linómetszetet, a rézkarcot, az akvatintát, a száraztűt stb.

Az album rövid előszava elméleti kérdésekkel foglalkozik: a könyvjegynek a tulajdonos személyével való összhangját, a rajznak a felirattal való leleményes összefonódását, közelítését az ember intim világához, valamint a könyv, az ex libris és a tulajdonos együttes viszonyát elemzi. Az utószó pedig rövid történeti összefoglalást igyekszik nyújtani a műfaj fejlődéséről, kezdve III. Amenophisz fáraó (i. e. 1400) egyiptomi könyvtárának kis fajansz-táblácskáitól, Asszurbanapal asszír uralkodó pecsétjétől a középkori címeres ex librisekig, amikor a heraldika eszköztárát latin közmondásokkal

Pencso Kulekov metszete X3

Mitko Bakalov metszete X3

és bölcsességekkel is kiegészítették. „A leglényegesebb változáson akkor ment át a rajz – írja az utószó – amikor lassan megszabadult a címerek sablonjától és szimbolikájától. Az ex libris „demokratizálódásának" a folyamata az *írásos* ex librisek ismert előretörésével kezdődött, és a múlt század végére fejeződött be, kialakulván az ex libris új szimbolikája. A legismertebb művészek közül néhányan, mint például Kathe Kollwitz (1867–1945), Pablo Picasso (1881–1973), Vlagyimir Favorszkij (1886–1964), Frans Masereel (1889–1972), Vaszil Zahariev (1895–1971) és mások kivívták az ex libris önálló helyét a grafikai műfajok között."

(1867–1971) és mások kivívták az ex libris önálló helyét a grafikai műfajok között."

Az albumban szereplő szinte valamennyi bolgár ex libris az 1970–1985 közötti másfél évtizedben készült. Szimbolikájuk új kifejezőeszközökkel bővült, új vállfajokkal frissült fel. Ilyen például az ex musicis, ami a kotta- és a zenei könyvkiadás gazdagodása folytán a könyvtárakban is elkülönült. Ilyen módon az ex libris Bulgáriában is napjaink dokumentumává válik; ízléses kivitelezésével egyre nagyobb sikernek örvend.

Az album végén találjuk – születési évük kronológiai sorrendjében – a műveikkel szereplő 27 bolgár grafikusművész életrajzi adatait és munkásságuk rövid leírását. Az elő- és utószó, az életrajzi adatok, valamint az ex librisek adatai a bolgár mellett orosz, angol, francia és német nyelven is olvashatók.

Király Zoltán

Vaszil Zahariev metszete X3

Sztoimen Sztoilov rézkarca C3

Ivan Dimitrov litográfiája L

Atanasz Vaszilev rézkarca C3

Ljubomir Jordanov litográfiája L

Rumen Szkorcsev rézkarca C3

Szpartak Paszkalevszki rézkarca C3

Rumen Szkorcsev rézkarca C3

Szpartak Paszkalevszki rézkarca C3

LAPSZEMLE

Szerkeszti: dr. Soós Imre

EXLIBRIS WERELD – 1986. évi 4. szám

„Községek exlibrisei" címmel arról közöl cikket a lap, hogy számos holland város készíttetett magának a közelmúltban könyvjegyet. A szerző ezt követendő példaként értékeli. Egy másik cikk arról ad hírt, hogy a múlt év októberében Antwerpenben árverésre kerültek egy holland gyűjtő erotikus ex librisei. Már a kikiáltási árak is igen magasak voltak. Igy pl. egy Fingesten-kisgrafika 370 holland forint értékkel szerepelt a katalógusban.

EXLIBRIS WERELD – 1987. évi 1. szám

Az Amszterdam közelében levő Oostzaan városban ez év májusában kiállítás nyílt JAN BATTERMAN grafikáiból. A tárlatot a holland exlibris-egyesület éves találkozója alkalmából rendezték.

EXLIBRIS WERELD – 1987. évi 2. szám

A holland exlibris-művészet két „korifeusa", WIM ZWIERS és LOU STRIK most töltötte be 65. életévét. Mindketten teljes alkotóerőben dolgoznak ma is, munkásságukat a magyar gyűjtők is számontartják. Főleg rézmetszetű lapokat készítenek. Ezek folytatását várja tőlük a holland közvélemény.

EXLIBRISCIRKULÄRET – 1987. évi 1. szám

A címeres ex librisek iránt érdeklődő olvasó ebben a számban több ilyen könyvjegyet találhat. Figyelemreméltó, hogy nagy részük napjainkban készült, alkotójuk JAN RANEKE. Az 1914-ben született művész egy negyedszázadon át reklámfőnöke volt egy svéd gyárnak. Alkotásjegyzéke kb. 250 lapot tartalmaz, írja róla a lap szerkesztője, LARS C. STOLT. Először közöl a lap külföldi lapszemlét, de lapunkról nem történik említés.

EXLIBRISCIRKULÄRET – 1987. évi 2. szám

Könyvszemléjükben ismertetik a Dániában 1986-ban megjelent „Dűrer az ex librisen" c. kiadványt. Az egy évvel korábban meghirdetett pályázat és az azt követő kiállítás anyagát jelentették meg ez alkalommal. A pályázat – mint ismeretes – magyar sikert is hozott. A 12 országból résztvevő 75 művész 172 alkotása között VÉN ZOLTÁN

I. Bovda metszete X2

König Róbert metszete X3

lapja a 2. helyet érte el. Az első és harmadik helyezett cseh művész volt: BRAZDA, ill. HOURA. – Lapszemléjükben a Kisgrafika 86/3 számát részletesen ismertetik.

GRAPHIA – 98. szám

HEDWIG PAUWELS kisgrafikáiról közöl cikket JEF ARRAS. „Sokoldalú művész"-nek nevezi a St. Niklaas-ban, 1934-ben született honfitársát, aki fali szőgeket, mozaikot, üvegablakot készített különböző középületek számára. Túlnyomórészt rézmetszet-technikával készült kisgrafikáin szinte kizárólag nők szerepelnek, méghozzá igen csinos fiatalok, nem éppen felöltözött állapotban, barokkos idomaik mértéktartó bemutatásával. A cikket követő alkotásjegyzék 73 kisgrafika adatait tartalmazza.

JAN YPERMANN folytatja az előző számban elkezdett sorozatát: most a portrékról ír, mint az ex libris gyakori témájáról. A portréfestés történetének áttekintése után az ex libriseken szereplő legsikerültebb portrékat tekinti át, több magyar vonatkozású megállapítással. Így a Jugoszláviában élő Andruskó Károly bemutatott lapján a neves kiadó, Klaus Rődel arcképét láthatjuk. Az angliában élő honfitársunk, Buday György két bemutatott könyvjegyén nem szerepel név, csak a tulajdonos arcképe, alatta az angol nyelvű szöveg: „Az ő könyve". Kertes Kollmann reprodukált lapja a neves gyűjtő, J. V. Pedersen portréját viseli. Fery Antal Van Gogh-portrés fametszete méltóképpen képviseli a magyar mestert, akinek emellett még a Rubens feleségét ábrázoló lapját is reprodukálták. Magyar vonatkozása van Osvin Volkamer lapjának, melyet dr. Katona Gábor részére készített. A lapon Nelson admirális arcképe és győztes hajója látható, jól tükrözve a neves magyar gyűjtőnek a hajók iránti érdeklődését. Végül Gál Ferenc Bartók-portrés rézmetszetét láttuk örömmel ebben a rangos arckép-galériában, melynek 38 illusztrációja között így a magyar művészek szép számban, művészetünkhöz méltó színvonallal szerepeltek.

GRAPHIA – 99. szám

Orvosi témájú ex librisekre írt ki tavaly nemzetközi pályázatot a belgiumi Sint Niklaas exlibris-központja. LUC VAN DEN BRIELE szerkesztő cikkében a díjazott művekre és művészekre vet „reflektorfényt". Az első díjat JOSEF DUDEK cseh művész nyerte el. Erről szólva a cikkíró nem éppen hízelgő véleményt nyilvánít a zsüri döntésével kapcsolatban. Ugyanis szerinte az elsődíjas lap nem tekinthető orvosi témájúnak. Az ábrázolt fák, ágak, emberalak ugyanis inkább a természetvédelem gondolatát sugallják. Maga az alkotó sem vette komolyan a témát, mert a lapot korábban „Vízesés" címmel küldte be egy kiállításra. Nemsokára ugyanezzel a lappal a Wiesbaden színházművészetét bemutatni hivatott pályázaton is résztvett. Igaz, ez utóbbi helyen nem hagyta magát félrevezetni a zsüri.
A Sint Niklaas-i zsüri „bakugrásairól" szólva a cikkíró kijelenti, hogy véleménye szerint a pályázat erkölcsi győztese a magyar VÉN ZOLTÁN, akinek lapját az említett zsüri a díjak odaítélésekor ilyen hibás ítélettel mellőzte.

Fery Antal fametszéte X2

Ugyancsak a szerkesztő számol be a Wiesbaden város által kiírt pályázatról. A város kulturális életét bemutató ex librisek között KAREL ZEMAN cseh grafikus rézmetszete nyerte el az első díjat. Megemlíti a szerző, hogy a kiállításon látható volt valamennyi beküldött mű: „A csúcs-teljesítmények mellett az amatőr munkák színvonala igen mélyre süllyedt." Ez bizony zavarta az élményt, de legalább érzékeltette a zsüri nem hálás feladatát, amikor olyan „művek" között kellett ítéletet mondani, melyek egyikén az alkotó az ex librist „exlibri"-nek írta. (Hogy melyik országból érkezett ez a műveletlenségi bizonyítvány, arról nem szól a cikkíró.)

L'EX LIBRIS FRANCAIS – 162. szám

A lap egész terjedelmét HENRI SOLVEEN (1891–1956) elzászi költő és grafikus emlékének szenteli. Munkásságának méltatása mellett közlik 110 lapból álló, túlnyomórészt klisényomatokból álló alkotásjegyzékét is.

L'EX LIBRIS FRANCAIS – 163. szám

„Menjünk Lengyelországba!" címmel a lap két munkatársa beszámol lengyelországi útjukról. Dicsérik a történelmi városok szépségét, a franciabarát vendéglátást, de rámutatnak az ottani grafikusok nehéz helyzetére is: Ha ritkán beérkezik, laponként adják az üzletekben a papírt, nehéz festéket szerezni, öt éve nem láttak egy darab linólemezt. Ennek ellenére – állapítja meg a cikk – a lengyel művészek a legjobbak között szerepelnek a szomszédos csehekkel együtt. – A szám melléklete tartalmazza az 1988. évi francia exlibris-pályázat kiírását, melyet lapunk más helyén közlünk.

MITTEILUNGEN DER D.E.G. – 1987. évi 1. füzet

Hírt olvashatunk arról, hogy a nyugatnémet exlibris-társaság, a D.E.G., májusban Wiesbadenben rendezi meg éves közgyűlését. A közlemény szerint a város ilyenkor a legszebb, hiszen zöldelő táj veszi körül és maga a belváros is tele van parkokkal, ligetekkel. Goethe kétszer időzött itt, dicsérve a város szépségét. A másik világirodalmi nagyság pedig Dosztojevszkij volt, aki az itteni játékkaszinóban minden pénzét elvesztette. Az ekkor szerzett élmények alapján írta meg híres művét, a „Játékos"-t. Az országos találkozó alkalmával a vezetőség beszámol a D.E.G. munkájáról és a résztvevők a cserék közben kirándulnak Mainz-ba is. Itt megtekintik a Gutenberg Múzeumot és az ott rendezett kisgrafikai kiállítást. Ez utóbbit „Az ember és a könyv az ex librisen" címmel rendezték.

A németországi Bayreuth-ban működő Richard Wagner-Museum ez évben exlibris-kiállítást rendez a Wagnerrel kapcsolatos lapokból. Főként a mester operáival kapcsolatos kisgrafikák érdeklik a rendezőket. Kérik az ilyen lapok megküldését az alábbi címre: Dr. NORBERT NECHWATAL, Querstr. 1. 8640 Kronach. B.R.D.

Szívélyes hangú cikk köszönti az osztrák exlibris-társaság elnökét, der. GUSTAV DIEHLER urat, 80. születésnapja alkalmából. Ugyancsak lelkes sorok méltatják a most 60 éves OTTMAR PREMSTALLER munkásságát, kiemelve, hogy alig van ország a világon, ahol a gyűjtők ne ismernék nevét. A magyar gyűjtők nemcsak az 1980. évi linzi kongresszus sikeres megrendezése miatt tisztelik őt, hanem a hazánkkal kiépített szívélyes kapcsolata és a nálunk is népszerű, igényes lapjai miatt is. – A lap hírt ad arról, hogy PILLER ATTILA, Ausztriában élő magyar grafikus kitüntetéssel szerezte meg művészdiplomáját a bécsi főiskolán. A fiatal művész két, 10-10 lapból álló mappáját mutatta be diplomamunkaként, melyeket a 18 tagból álló tanári zsüri nagy elismeréssel fogadott el. – Bőséges lapszemléjükben nagy figyelemmel, részletesen ismertetik lapunk 2 és 3/1986. számát.

Ottmar Premstaller metszete X3

Alma Petz metszete P7 (Schabtechnik)

OBVESTILA – 87. szám

A Szlovén Exlibrisegyesület lapjának legújabb száma beszámol a február hónapban megtartott közgyűlésükről. Ezen a következő időszakra megválasztották az új vezetőséget. Elnök: JARO DOLAR, titkár: RAJKO PAVLOVEC, pénztáros: ELZA SAVINEK.

OBVESTILA – 88. szám

1987. május 28-án ünnepelte a Szlovén Exlibris-Egyesület fennállásának 20. évfordulóját. Ez alkalommal több érdekes előadás hangzott el, többek között az elnöké, „Quo vadis Ex libris?" címmel. – Testvéregyesületünknek szívből gratulálunk a jubileum alkalmából!

ZPRÁVY S.S.P.E. – 1/1987

A csehszlovák gyűjtők lapja ismét növelte terjedelmét. Ez a szám már 36 oldalon jelent meg és francia, német tartalmi kivonatot is közöl. Három csehszlovák grafikus alkotásjegyzéke található itt. Ezek a művészek: HELENA WERNISCHOVA (35 lappal), OLDRICH KULHANEK (78 lap) és PETR DILLINGER (195 lap). Ugyancsak hasznos lehet a kutatók számára az a cikk is, mely az ex librisről 1945 és 1984 között angol nyelven megjelent könyvek adatait tartalmazza.

Alma Petz metszete P7 (Schabtechnik)

RÉSUMÉ

Le juin 1987 fut organisé le XIème Biennale de Balaton de la Petite Gravure dans le Musée de Tihany. Sur cet événement nous publions le compte-rendu du rédacteur ANTAL ARATÓ. (P. 3–6.) Les visiteurs de cette exposition peuvent constater heureusement que le numéro des participants de l'exposition a dépassé la quantité des telles manifestations précédentes. Parmi les 93 exposants étaient présents les artistes bien connus de la petite gravure hongroise, mais aussi les membres de la nouvelle génération qui viennent de terminer leurs études. 17 artistes y figuraient avec ses ex libris, c'est aussi un indice encourageant pour l'avenir. Les prix divers du Biennale furent attribués aux artistes suivants: R. KÖNIG, I. PÜSPÖKY, A. GROSS, J. SZURCSIK, B. MAKOVECZ, T. HIBÓ, GY. OLAJOS, CS. PÁSZTOR, Z. VÉN, CS. KAPOLCSI KOVÁCS et P. STEFANOVITS. Dans notre numéro présent nous publions plusieurs petites gravures exposées à l'occasion de l'exposition bien réussie de Tihany.

Sur les pages de 10 et 11 on lit la préface publiée dans le catalogue de l'exposition mentionnée de Tihany. L'auteur, GYÖRGY SÜMEGI ici fait l'ébauche des critères de la petite gravure, en citant le mot célèbre du feu Professeur N. L. VARGA: „La petite gravure n'est pas une fanfare, mais elle est une tendre mélodie."

Le Cercle de PÉCS des Amis de la Petite Gravure a feté en août 1987 son 25ème anniversaire. A cette occasion on a organisé un entrevue amical et une exposition commemorative. Les participants – venus de toutes les régions de la Hongrie – ont recu une „Documentation jubilaire" à 20 pages, rédigée par JÓZSEF KOVÁCS, secrétaire actuel du Cercle mentionné. Dans l'article de A. A. (P. 16–18.) l'auteur fait connaitre l'activité riche en faits du Cercle, déployée depuis sa fondation. Parmi ses manifestations figurent 66 expositions, dont la matière fut prise de la collection de J. KOVÁCS. Ses telles 12 expositions successives ont présenté l'art de l'ex libris de plusieurs pays européens.

Dans notre rubrique EXPOSITIONS (P. 21–26.) nous publions des articles sur les expositions suivantes: „La femme sur les petites gravures" (Veszprém, Bibliothèque Károly Eötvös), „Hommage à Andor Semsey" (Brandenburg, D. D. R.), Gravures de Tibor Moskál (Jászberény) et Exposition de Béla Petry (U.S.A.) dans la galerie d'Erzsébetváros (Budapest).

La rubrique ARTISTES ÉTRANGERS DE L'EX LIBRIS contient l'article de KAROL IZAKOVIČ, célèbre collectionneur slovaque, sur les signettes typographiques de ROBERT BROZ (P. 31.) et celui du Dr. RUDOLF KRIER, collectionneur hongrois, traitant deux gravures commémoratives de HELMUT ARNDT. (P. 32–35.)

Dans la rubrique ATELIER on lit une partie de l'essai de Mlle Dr. HILDA HORVÁTH, publé sous le titre „Possibilités du classement thématique des ex libris hongrois du début du XXème siècle," (P. 37–42.) L'auteur traite ici les ex libris héraldiques fort appréciés dans l'age mentionné. – Le numéro présent contient la partie troisième et terminale de la liste des créations d'ENDRE VADÁSZ (1901–1944) composée par Mme KATALIN KÜRTI, collaboratrice du Musée Déri de Debrecen. (P. 45–50.) – Sous le titre „Expositions de Kronach-dans le miroir de ses catalogues" écrit Dr. IMRE SOÓS sur trois catalogues d'exposition publiés par le Kreis und Autobibliothek de

Kronach (B.R.D.) et redigés par HERBERT SCHWARZ, célèbre spécialiste allemand. Notre auteur analyse détaillement les catalogues publiés en 1982, 1983 et 1984 et donne une idée pour les lecteurs sur le rôle actif des artistes hongrois sur les expositions mentionnées. (P. 53–57.) – Le célebre historien d'art et collectionneur de Budapest, Dr. REZSŐ SZÍJ a fait don de ses 4000 dessins, graveurs pour le Musée RÁDAY de la ville de Kecskemét. Dans son article (P. 59–60.) le donateur fait connaitre les motifs de sa décision.

Nous publions des nouvelles de la vie de l'ex libris. (P. 61–69.)

Dans notre rubrique CASIER DE BIBLIOTHÈQUE nos collaborateurs font connaitre 6 publications importantes récemment publiées. Les illustrations des pages dernieres nous avons pri de la publication „Cent ex libris bulgares" (Sophie, 1985.), volume figurant dans notre revue de livre.

La revue de la presse étrangère du Dr. Imre Soós fut publiée sur les pages de 88 à 93.

●

Dans notre revue de la presse nous faisons connaitre toutes les revues de l'ex libris qui sont arrivées sur l'adresse de notre secrétaire: Mme KLÁRA VIDA,
Budapest, Frankel Leó u. 12.
H–1027

●

Kisgrafika Barátok Köre

ISSN 0209–6161 III/KUL 64/1978 – Megjelent 350 példányban 8,25 (A/5) ív terjedelemben
87302 DATORG NYOMDA – F. v.: Harkai József

Jánváry Zoltán metszete C1

A hátlapon: Tellinger István metszete X3